

Erasmus+
noorteprogrammi
2021/2022 tulemuste ja
mõju uuring (RAY MON)
Eestis

2024

Uuringu tellis Haridus- ja Noorteameti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur (SANA).

Mõttekoda Praxis on sõltumatu mittetulunduslik mõttekeskus, mille eesmärk on toetada analüüsile, uuringutele ja osalusdemokraatia põhimõtetele rajatud poliitika kujundamise protsessi.

Autorid:

Elisabeth Kendrali

Mikael Raihhelgauz

Viitamine: Kendrali, E., & Raihhelgauz, M. (2024). *Erasmus+ noorteprogrammi 2021/2022 tulemuste ja mõju uuring (RAY MON) Eestis*. Tallinn: Mõttekoda Praxis.

Sisukord

Kasutatud mõisted ja lühendid	5
1. Sissejuhatus	7
2. Metoodika	8
3. Vastajate taustaandmed	11
3.1. Sugu	11
3.2. Elukoht	11
3.3. Haridustase ja hariduslik taust	12
3.4. Tööhõive	13
3.5. Kuulumine vähemusgruppi	15
3.6. Vähemate võimalustega osalejad	17
3.7. Varasem osalus ELi noorteprogrammides	19
4. Projektide mõju	20
4.1. Osalejate motivatsioon ja rahulolu projektiga	20
4.2. Osalemise mõju teadmistele, oskustele ja hoiakutele	25
4.2.1. Noorte projektid	26
4.2.2. Noorsootöötajate projektid ja projektitiimid	27
5. Projektide kooskõla programmi eesmärkide ja prioriteetidega	30
5.1. Kooskõla programmi eesmärkidega	30
5.2. Kooskõla programmi horisontaalsete prioriteetidega	31
5.3. Noorte osalus	32
5.3.1. Mõju osalejatele	32
5.3.2. Prioriteedi kajastumine projektis	35
5.4. Kaasatus ja mitmekesisus	36
5.4.1. Mõju osalejatele	36
5.4.2. Prioriteedi kajastumine projektis	38
5.5. Digilahendused	39
5.5.1. Mõju osalejatele	39
5.5.2. Prioriteedi kajastumine projektis	40

5.6. Keskkonnahoid ja jätkusuutlikkus	41
5.6.1. Mõju osalejatele	41
5.6.2. Prioriteedi kajastumine projektis	44
6. Projekti mõju organisatsioonidele ja kohalikele kogukondadele	45
6.1. Mõju organisatsioonidele	45
6.2. Mõju kohalikele kogukondadele	46
7. Projektide korraldus	48
7.1. Projektivõimalustest teadasaamine	48
7.2. Projektitiimid, projektijuhtimine ja taotlusprotsess	49
7.3. Noortepass	51
8. Kokkuvõte ja järeldused	53
8.1. Põhitulemuste kokkuvõte	53
8.2. Järeldused: Programmi mõju Eesti noortele ja noorsootööle	58

Kasutatud mõisted ja lühendid

Erasmus+ on Euroopa Liidu (EL) programm aastateks 2021–2027, mille kaudu rahastatakse rahvusvahelisi projekte, sh noortevaldkonnas. Noortevaldkonnas toetatakse Erasmus+ programmi kaudu noorte osalust, ettevõtlikkust ja eneseteostust, tugevdatakse noorsootöö kvaliteeti ja rahvusvahelistumist ning soodustatakse noortepoliitika arengut. Noortevaldkonnas toetatakse [noortevahetusi](#), [noorte osalusprojekte](#), [noorsootöötajate õpirännet](#) ning [suuremahuliste koostööprojektide](#) ja [väikeprojektide](#) kaudu noortevaldkonna arendamist.

Euroopa Solidaarsuskorpus (European Solidarity Corps - ESC) on ELi programm, mille peamisteks eesmärkideks on kogukondade toetamine ja kaasavama ühiskonna loomine. Programmi raames on organisatsioonidel võimalik taotleda rahastust ja noortel võimalik osaleda kohalikes solidaarsusprojektides, töö- ja praktikaprojektides ja vabatahtlikus teenistuses (kuni 2018. aastani Euroopa vabatahtlik teenistus – EVS).¹

RAY võrgustik ([RAY Network](#) - Research-based Analysis and Monitoring of European Youth Programmes) koosneb Erasmus+ riiklikest agentuuridest ja nende uuringupartneritest rohkem kui 30 riigis. RAY võrgustik koordineerib käesoleva analüüsi aluseks olnud RAY MON küsitlusuuringut ning teisi ELi noorteprogrammide seire- ja analüüsitegevusi.

RAY MON on RAY võrgustiku uurimisprojekt, mille raames küsitletakse Erasmus+ Noored (Erasmus+ Youth) õpirändeprojektide osalejaid ja projektitiime ehk korraldajaid.

RAY SOC on RAY võrgustiku uurimisprojekt, mis keskendub Euroopa Solidaarsuskorpuse projektide osalejate ja projektitiimide kogemusele.

Noortevahetus on Erasmus+ programmi tegevusliik, kus eri riikidest pärit noored kohtuvad 5-21 päevaks ning viivad mitteformaalõppe meetodeid kasutades läbi endale huvipakkuval teemal tegevusi. Noortevahetuste osalejateks on 13-30 aastased noored ning iga grupiga osaleb koos ka üks vähemalt 18-aastane grupijuht. Noortevahetusi korraldavad noorteorganisatsioonid või noortegrupid ning nende rahastamiseks tuleb osalevatel organisatsioonidel esitada ühine projektitaotlus.

Noorte osalusprojektid (KA 154) võivad toimuda nii ühe riigi piires kui ka rahvusvaheliselt. Selle tegevustüübi eesmärgiks on arendada kodanikupädevusi ja pakkuda noortele võimalust ühiskonnaelus kaasa rääkida ning otsuseid mõjutada. Noorte osalusprojektide raames korraldatavate tegevuste hulka võivad kuuluda nt noorte ja poliitikakujundajate vahelised kohtumised, töötoad, koolitused või teadlikkuse suurendamise kampaaniad nii virtuaalselt

¹ https://youth.europa.eu/d8/sites/default/files/inline-files/european_solidarity_corps_guide_2023_en.pdf

kui näost näkku kohtumistena. Osalusprojekte võib ellu viia üks või mitu organisatsiooni või noorterühma ning projektis võib kombineerida erinevaid eelainitud tegevusi.²

Noorte ja noorsootõtajate õpirände akrediteeritud projektid (KA 151) on noorte ja noorsootõtajate õpirändeprojektid, mida korraldavad akrediteeritud organisatsioonid. Akrediteeringu saamise järel on organisatsioonidel võimalik läbi lihtsustatud taotlusprotsessi korrigeerida taotleda rahastust mitmele tegevusele. Akrediteering on mõeldud vähemalt kaheaastase noorsootöö kogemusega organisatsioonidele, kes suudavad on tegevusi pikaajaliselt ja strateegiliselt planeerida.³

Noorsootõtajate õpiränne on Erasmus+ Noorteprogrammi noorsootöö tegijate erialasele arengule ning noorsootöö kvaliteedi arendamisele suunatud tegevusliik. Noorsootõtajate õpirändeprojektid võivad endast kujutada õppevisiite, koolitusi, seminare jms tegevusi.

Projektitiimi liikmed on projekti korraldanud noored, noortehid, noorsootõtajad, koolitajad jt inimesed, kes osalesid projektis tegevusi juhtivas, ettevalmistavas või korraldavas rollis. RAY MON küsitluses loeti noortevahetuste grupijuhid projektitiimide liikmeteks.

Programmi prioriteetide all mõtleme Erasmus+ programmi nelja horisontaalset prioriteeti: kaasamine ja mitmekesisus, digipööre, keskkonnahoid ja noore osalus. Erasmus+ programmi projektidelt oodatakse oma tulemustega nende prioriteetide toetamist ning ka rahastuse taotlemise etapis tuleb projektitiimidel määratleda, milliste prioriteetidega planeeritud tegevus seostub.

Noortepass (Youthpass) on Erasmus+ projektides osalemise ning neis omandatud pädevuste tunnistus. Noortepassist on võimalik kujunda ka eneseanalüüsi protsess, millest mõnedes õpirändeprojektides kogetu analüüsimisel lähtutakse.⁴

Eurodesk on rahvusvahelise noorteinfo võrgustik. Eestis tegutseb pea igas maakonnas Eurodeski partner, kelle ülesandeks on nõustada noori ja noorsootõtajaid rahvusvaheliste õpivõimaluste osas ning osaleda vastavatel haridus- ja karjääriteemalistel üritustel.⁵

² <https://europanoored.eu/taotlemine/erasmus/noorteprojektid/osalusprojekt/>

³ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/et/programme-guide/part-b/key-action-1/accreditation-youth>

⁴ <https://www.youthpass.eu/et/about-youthpass/about/>

⁵ <https://eeagentuur.ee/projektitegijale/rahvusvahelise-noorteinfo-vorgustik-eurodesk/>

1. Sissejuhatus

Eesti noortel ja noorsootöötajatel on võimalik Euroopa Liidu noorteprogrammide kaudu saada osa erinevatest rahvusvahelistest ja siseriiklikest mitteformaalõppe projektidest. Euroopa Liidu Erasmus+ programmi noortevaldkonna projektide eesmärgiks on pakkuda noortele, nende kogukondadele ja noorsootöötajatele võimalusi oma pädevuste arenguks, noorte ühiskondliku osaluse toetamiseks ning kultuuridevaheliseks õppimiseks. Erasmus+: Noored on Erasmus+ programmi osa, mis on suunatud noortevaldkonnale, mille tegevustüüpide hulka kuuluvad muuhulgas noortevahetused ja noorsootöötajate õpirändeprojektid, mis moodustavad käesoleva uuringu valimist kõige suurema osa.

Siinse analüüsi aluseks on RAY võrgustiku korraldatud RAY MON küsitlusuuringu Eesti andmed. See tähendab, et kasutasime RAY MON küsitluse andmeid nende osalejate kohta, kes:

1. olid pärit Eestist, sõltumata sellest, millises riigis toimus või milline Erasmus+ riiklik agentuur projekti rahastas või
2. osalesid projektides, mida rahastas Eesti riiklik agentuur ehk Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuuri noorteprogrammide keskus (SANA), sõltumata sellest, millises riigis projekti tegevus toimus.

See võimaldab hinnata Erasmus+: Noored programmi tegevuste tulemuslikkust Eesti kontekstis ning annab tagasisidet Eesti riiklikule agentuurile ja projektide elluvijatele oma tegevuse kohta. Lisaks aitab õpirändeprojektide osalejate kogemuse analüüs kaasa tõenduspõhisele noortepoliitika kujundamisele ja võimaldab paremini mõista noorte õpirännet ja mitteformaalse õppe tulemusi.

Selgitame välja, milline on noorteprojektide mõju Eesti osalejatele, organisatsioonidele, kohalikele piirkondadele, kus projektid toimuvad ning rahvusvahelisele noorsootööle. Lisaks uurime, kuidas toimub rahastatud projektide korraldus ja juhtimine ning milline on vähemate võimalustega noorte ja noorsootöötajate ligipääs projektidele.

2. Metoodika

Käesolevas uuringus kasutasime RAY võrgustiku korraldatud RAY MON küsitlusuuringu andmeid 2021. ja 2022. aastal toimunud Erasmus+ programmi noortevaldkonna õpirändeprojektide kohta. Osalejatele saadeti veebiküsimustiku link vähemalt kaks kuud pärast projekti lõppu ning ankeeti oli võimalik täita 29 erinevas keeles. Kontakteeuti vaid projektides osalejatega, kes olid andnud nõusoleku uurimiseesmärkidel oma kontaktandmete kasutamiseks.

Valim

RAY MON küsitlus oli suunatud noortevaldkonna õpirändeprojektide osalejatele ja projektitiimidele. Tabel 1 näitab valimi suurust eri tegevusliikide lõikes. Samuti näitab tabel, milliste tegevusliikide osalejatele millised küsitlusankeedid saadeti. Kuna mitmetes tegevusliikide kohta oli vastajaid vähe ning küsimustikes oli mitmete moodulite kuvamine randomiseeritud (vt allpool „Küsitlusinstrument ja protseduur“), eristame siinses aruandes edaspidi noorte projekte, noorsootõtajate projekte ning projektitiime. Tabel 1 näitab, et noorte projektide grupist moodustavad valdava enamuse noortevahetustel osalejad ning noorsootõtajate projektide grupis noorsootõtajate õpirändeprojektide osalejad.

Tegevusliik	Saadetud kutseid (Eesti NA rahastatud projektid)	Vastajaid kokku (Eesti NA rahastatud projektid)	Pärast andmete puhastamist (Eesti NA rahastatud projektid ja Eestist pärit osalejad)
Noorte projektid (<i>young people</i> ankeet)			
noortevahetused (KA152)	682	187	239
noorte osalusprojektid (KA154)	91	16	23
noorte õpirände akrediteeritud projektid (KA151)	76	18	15
Noorsootõtajate projektid (<i>youth workers' mobility</i> ankeet)			
noorsootõtajate (akrediteeritud) õpiränne (KA153)	602	212	223
Projektitiimid (<i>project teams</i> ankeet)			
kõik tegevusliigid	380	160	152

Tabel 1. RAY MON uuringu 2021/2022 (Eesti) vastajad tegevusliikide kaupa.

Märkus: Eesti NA – Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur. Saadetud kutsete arvud käivad selliste projektide kohta, mida rahastas Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur, kuid RAY MON Eesti andmestik sisaldas ka Eestist pärit osalejate andmeid, sõltumata sellest, millise riigi agentuur projekti rahastas.

Kokku oli 2021. ja 2022. aastal Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri toetatud Erasmus+ noorteprogrammi projekte 110. Tabel 2 näitab projektide jagunemist tegevusliikide lõikes ning (prognoositud) osalejate arvu projektides.

Tegevusliik	Toetatud projektide arv		Prognoositud osalejate arv projektides	
	2021	2022	2021	2022
noortevahetused (KA152)	22	29	796	1164
noorte osalusprojektid (KA154)	10	5	2142	736
noorsootöötajate õpiränne (KA153)	12	20	365	605
akrediteeritud organisatsioonide projektid (KA151)	5	7	277*	439*

Tabel 2. Eesti Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse rahastatud projektid ja osalejad 2021/2022. Allikas: Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuur.

Märkus: Märts 2024 seisuga on 110 projektist kolm projekti tühistatud, s.t projekti tegevusi pole ellu viidud ning projektidele pole väljastatud Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri poolset rahalist toetust.

*Akrediteeritud organisatsioonide projektide osalejate arvud on lõplikud, teiste tegevusliikide puhul on toodud prognoositud osalejate arvud, sest kõigi projektide aruandlus pole veel lõppenud.

Küsitlusinstrument ja protseduur

Küsitlusankeedid põhinesid eelmiste uuringutsüklite RAY MON ankeetidel, kuid 2021/2022 tsükli küsitluses muudeti mitmete küsimuste sõnastust või mõõteskaalasid. Õpirändeprojektide osalejad ning projektitiimid täitsid erinevaid ankeete, kuigi mitmed küsimused neis kattuvad. Küsitlusankeedid koosnesid peamiselt mitme valikvastusega küsimustest ning Likert-tüüpi skaalaga küsimustest, millele lisandusid mõned avatud küsimused. Uuringu protseduur nägi ette, et osalejate ja projektitiimide liikmetega kontakteerutakse e-kirja teel, kutsudes neid täitma küsimustikku konkreetse õpirändeprojekti kohta. Kutse sisaldas projekti nime, toimumiskuupäevi ja -riiki ning URLi personaalse koodiga küsitlusele. Vastajad täitsid ankeeti Limesurvey⁶ keskkonnas.

Noorteprojektide osalejate küsitlusankeedis oli kuus erinevat küsimuste moodulit (kokku 41-43 küsimust, vt Tabel 3). Ülalasuvas tabelis tööme välja, milliste tegevustüüpide osalejatele antud ankeet saadeti (Tabel 1). Kõigile vastajatele kuvati neli täpselt samasugust moodulit samade küsimustega, kahe mooduli kuvamine oli aga randomiseeritud. Esiteks oli küsimustikus projektide mõjuga seotud moodulist kaks eri varianti ning nende kuvamine randomiseeriti, s.t osaleja vastas vaid ühele variandile. Programmi prioriteetidega seotud mooduleid oli neli varianti: (1) noorte osalus, (2) kaasamine ja mitmekesisus, (3) diglahendused ning (4) keskkonnahoid ja jätkusuutlikkus. Nende kuvamine oli samuti randomiseeritud ehk iga osaleja vastas vaid ühe prioriteediga seotud küsimustele.

⁶ <https://survey.limesurvey.org/>

Avamoodul – üldine hinnang projektikogemusele (4)			
Teemamoodul: noorte osalus (7)	Teemamoodul: kaasamine ja mitmekesisus (7)	Teemamoodul: digilahendused (6)	Teemamoodul: keskkonnahoid ja jätkusuutlikkus (7)
Projekti mõju moodul 1 (8)		Projekti mõju moodul 2 (8)	
Refleksioonimoodul (8)			
Noortepassi moodul (2+2)			
Lõpumoodul – vastaja taustaandmed (14+2)			
Küsimusi kokku: 38(+4)	Küsimusi kokku: 38(+5)	Küsimusi kokku: 37(+4)	Küsimusi kokku: 38(+4)

Tabel 3. Küsitlusankeedi ülesehitus. Noorte projektide osalejate ankeet. Sulgudes küsimuste arv moodulis.

Noorsootöötajate projektide osalejate ankeedi ülesehitus ning moodulite randomiseerimine oli samasugune nagu noorte projektide osalejate küsitluses, kuid mõnedes moodulites oli küsimusi rohkem. Kokku oli noorsootöötajate projektide osalejate ankeedis 47-49 küsimust.

Projektitiimide ankeedi ülesehitus ning moodulite randomiseerimine oli sarnane, kuid nende ankeet sisaldas lisaks ka projekti eesmärkide moodulit (2 küsimust) ja projektijuhtimise moodulit (9 küsimust). Sõltuvalt randomiseeritud moodulitest kuvati projektitiimide liikmetele kokku 60-62 küsimust.

Analüüs

Andmete analüüsimiseks kasutasime kirjeldavat statistikat. Joonistel toome välja ka 95% usaldusvahemiku, mis tähendab, et 95% tõenäosusega jääb uuritava parameetri tegelik väärtus antud vahemikku.

3. Vastajate taustaandmed

Selles peatükis anname ülevaate vastajate taustast, mis aitab paremini mõista, millise profiiliga osalejad moodustavad uuringu valimi, kuid samas annab informatsiooni ka selle kohta, kuivõrd ligipääsetavad on programmi tegevused vähemusgruppidesse kuuluvatele ning vähemate võimalustega noortele.

3.1. Sugu

Nii noorte kui noorsootõtajate projektide osalejate seas on rohkem naisi kui mehi. Tabel 4 näitab vastajate soolist jaotust.

	Noorte projektid	Noorsootõtajate projektid	Projektitiimid
Projektides osalejad	%	%	%
Mehed	33,0	30,6	33,0
Naised	60,4	64,9	62,6
Muu	6,5	4,5	4,3

Tabel 4. Vastajate sooline jaotus. „Kuidas te end identifitseerite?“

3.2. Elukoht

Kõige suurema osa õpirännetes osalenutest moodustasid linnades või väikelinnades elavad inimesed ning kõige vähem oli osalejate seas küldes ning maapiirkonnas elavaid inimesi (vt Tabel 5). Statistikaameti andmetel oli 2021. aastal Eestis noorte projektide osalejatega võrreldavas vanuserühmas (13-30 a) maalises asutuspiirkonnas elavaid inimesi 30%.⁷ Seega näitavad tulemused, et küsitlusele vastanud noorte projektide osalejate seas olid maapiirkonna noored alaesindatud.

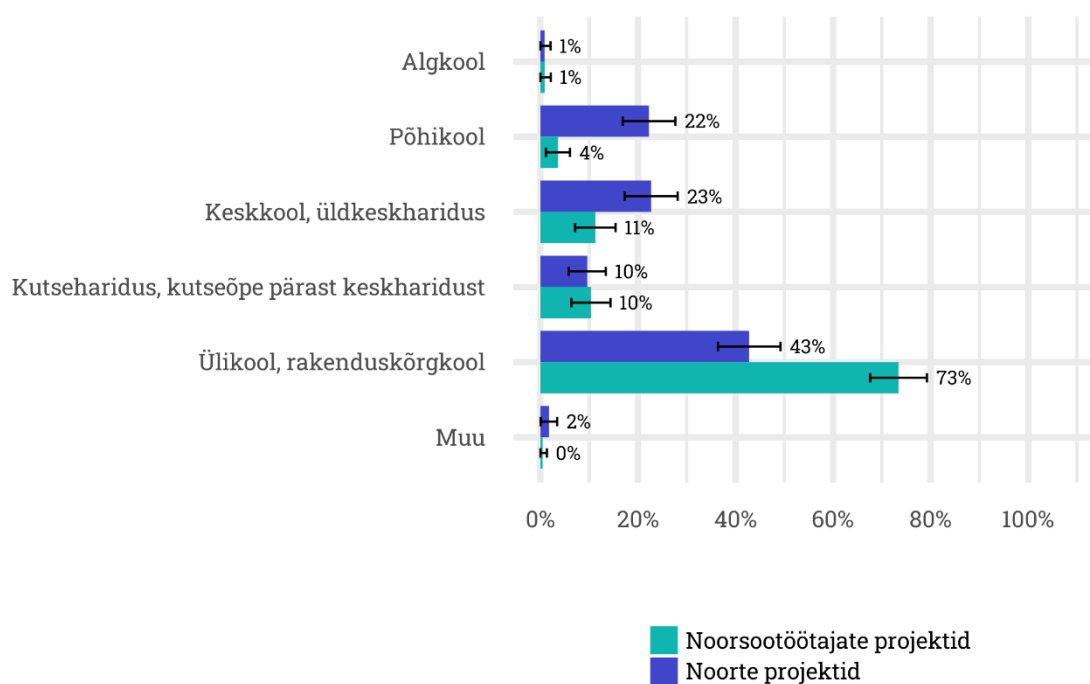
	Noorte projektid (%)	Noorsootõtajate projektid (%)	Projektitiimid (%)
Linn või väikelinn	43,1	46,4	50,3
Suurlinn	30,2	35,6	29,5
Suurlinna ees- või äärelinn	11,2	4,1	8,1
Küla	9,1	8,6	7,4
Talu või kodu maal	6,5	5,4	4,7

Tabel 5. Vastajate jaotus elukoha ja tegevustüübi järgi

⁷ Statistikaamet. RV0240: RAHVASTIK, 1. JAANUAR |

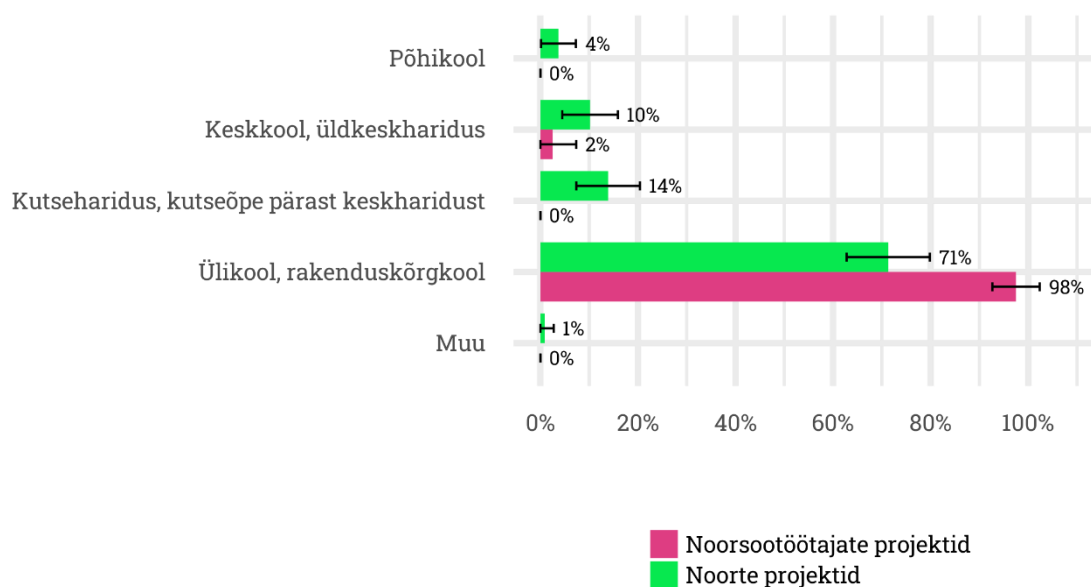
3.3. Haridustase ja hariduslik taust

Üldiselt on nii noorte projektides kui noorsootõtajate projektides osalejate haridustase kõrge (lõpetatud ülikool või rakenduskõrgkool). Kõige suurema osa noorte projektide osalejatest moodustavad kõrgharidusega osalejad (42,8%) ning peaaegu kolm neljandikku noorsootõtajate projektide osalejatest on kõrgharidusega (73,4%). Noorsootõtajate projektides pole kõrgharidusega osalejate osakaal võrreldes eelmiste uuringutsüklitega palju muutunud, kuid kasvanud on kõrgharidusega inimestega osakaal noorte projektides (eelmise kolme uuringutsükli 2015-2020 keskmine 33,2%)⁸. Allolevad joonised annavad ülevaate osalejate (Joonis 1) ja projektitiimide liikmete (Joonis 2) haridustasemest nii noorte kui noorsootõtajate projektides.

Joonis 1. Vastajate (osalejad) haridustase programmi tegevuste lõikes

⁸ Salu, J., Haljasmets, K., Aps, J., Akkermann, C., Kaldmaa, K., & Pedjasaar, M. (2021). *Erasmus+: Euroopa Noored programmi tulemuste ja mõju-uuring. Analüüs uuringutsüklite 2015/2016, 2017/2018 ja 2019/2020 põhjal*. Stories For Impact OÜ & Haap Consulting OÜ. https://euroopanoored.eu/wp-content/uploads/2021/02/RAY-MON-EE-analuisiraport_Final-19.02.21.pdf

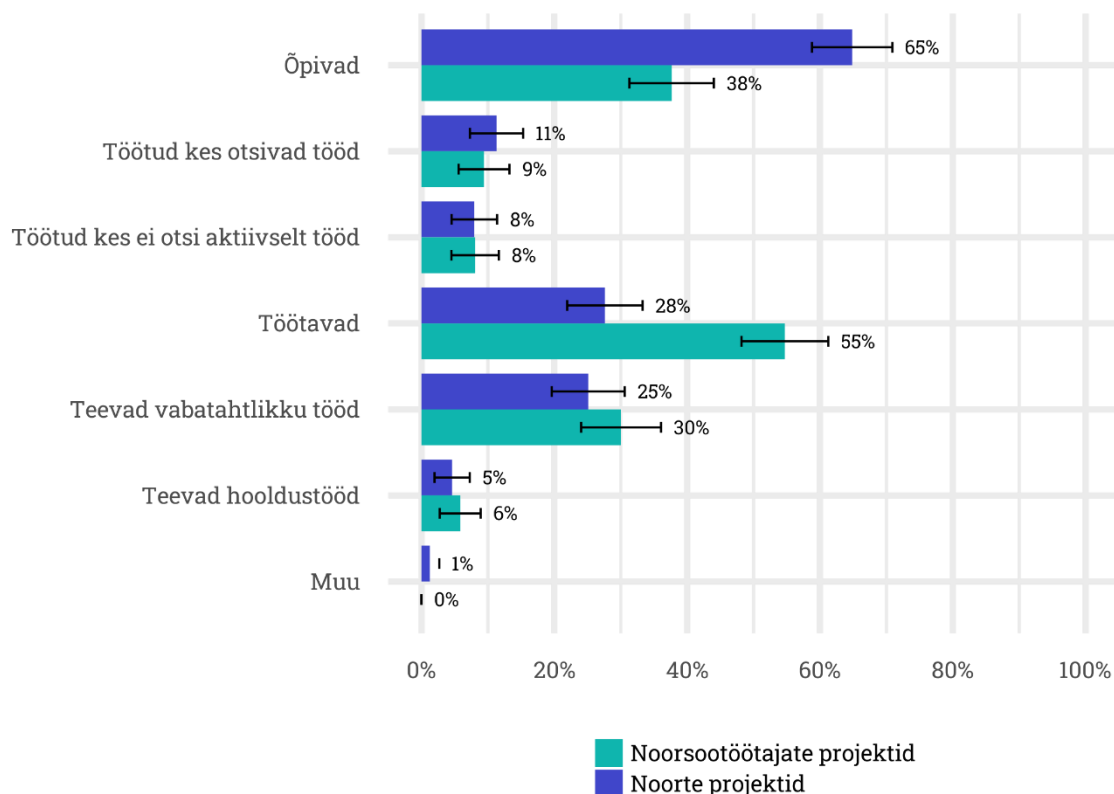

Joonis 2. Vastajate (projektitiimid) haridustase programmi tegevuste lõikes

Rohkem kui pooled noorte projektide osalejatest tulevad perekondadest, kus emal/naissoost hooldajalt on kõrgharidus. Noorte projektide osalejatest märkis 55,3%, et nende emal/naissoost hooldajal on kõrgharidus ning 37,5%, et nende isal/meessoost hooldajal on kõrgharidus. Noorsootötajate õpirändeprojektide osalejate hariduslik taust on mõnevõrra kõrgem: 40,9% osalejatest tulevad perekondadest, kus emal/naissoost hooldajal on kõrgharidus ning 50,3% perekondadest, kus isal/meessoost hooldajal on kõrgharidus.

3.4. Tööhõive

Programmis osalejate tööhõive olukorra uurimiseks paluti neil märkida, mis iseloomustab kõige paremini seda, millega nad projekti ajal hõivatud olid (võimalik märkida mitu varianti, vt Joonis 3).

Joonis 3. Osalejate tööhõive olukord (noorte ja noorsootõtajate projektide osalejad)

Noorte ja noorsootõtajate projektide osalejate jaotus eri tööhõivestaatuste lõikes peegeldab nende kahe tegevustüübi erinevaid sihtrühmi – noored vs. noortega töötavad inimesed. Kui noorte projektide osalejatest enamus on hõivatud õppimisega (64,9%), siis noorsootõtajate projektide osalejatest tegelesid projekti ajal õppimisega 37,7% ning töötamisega 54,7%. Töötuna märkis end nii noorte kui noorsootõtajate projektide osalejatest alla viiendiku (19,2% noorte ning 17,5% noorsootõtajate projektides). Kuna vastajad võisid märkida ka mitu varianti, tuleb silmas pidada, et töötuna võisid end määratleda ka koolikohustuslikus eas osalejad, kes kooli kõrvalt ei tööta. Lisaks ei ole käesolevate andmete põhjal võimalik öelda, kui suur osa noorsootõtajate õpirändeprojektides osalejatest, kes määratlesid end töötavatena, on hõivatud just noorsootöö või muu noortega seotud tööga.

Nii noorte kui noorsootõtajate projektide projektitiimide liikmete seas on kõige enam töötavaid inimesi: 65,2% noorte ja 75% noorsootõtajate projektide puhul.

	Noorte projektid - projektitiim (%)	Noorsootõtajate projektid - projektitiim (%)
Töötavad	65,2	75
Õpivad	31,2	30
Töötud, kes otsivad tööd	0,9	2,5

Töötud, kes ei otsi aktiivselt tööd	7,1	-
Teevad vabatahtlikku tööd	26,8	22,5
Teevad hooldustööd	5,4	2,5
Muu	0,9	2,5

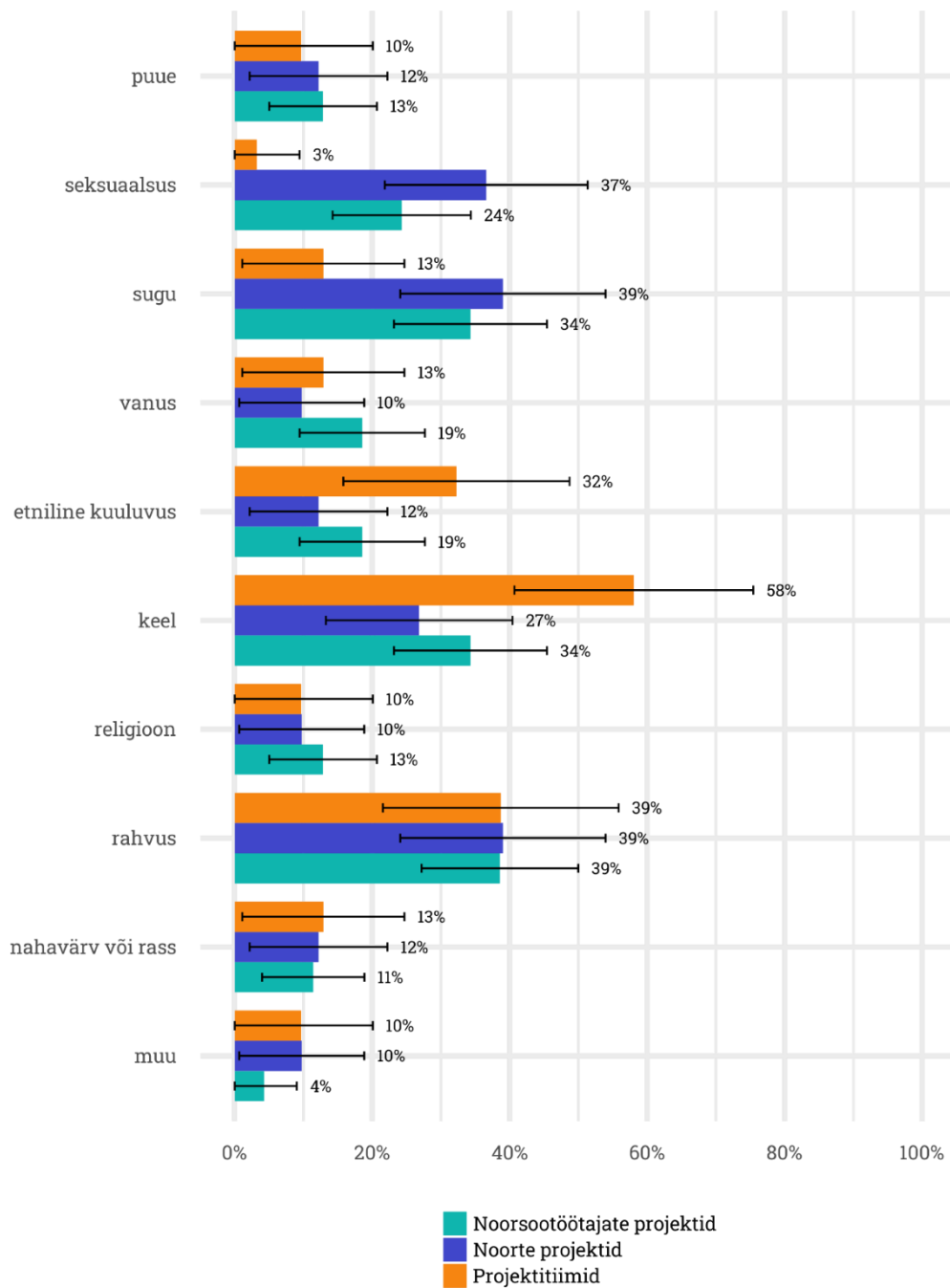
Tabel 6. Vastajate hõivatus tegevuste lõikes (projektitiimid)

3.5. Kuulumine vähemusgruppi

Vähemusgruppi kuuluvaks loeme sellised vastajad, kes märkisid, et nad kirjeldaksid end kui mõne diskrimineeritud rühma liiget. Lisaks oli vastajatel võimalus ankeedis märkida, mille alusel tema rühma diskrimineeritakse. Vähemusgruppi kuulus 17,9% noorte ning 32,1% noorsootöötajate projektide osalejatest. Projektitiimides on need osakaalud väga sarnased: 17% noorte ning 32,5% noorsootöötajate projektide tiimiliikmetest kuulub mõnda vähemusgruppi, kes kogevad diskrimineerimist.

Joonis 4 näitab, et vähemusgruppi kuuluvatest noorte projektide osalejatest moodustasid kõige suurema osa rahvus- (39%), soo- (39%) ja seksuaalvähemused (36,6%). Noorsootöötajate õpirändeprojektide vähemusgruppi kuuluvate osalejate seas oli enim aga rahvus- (38,6%),

keele- (34,3%) ja soovähemusi (34,3%). Vähemusgruppi kuuluvatest projektitiimide liikmetest moodustavad kõige suurema osa keelevähemusse kuulujad (58,1%).

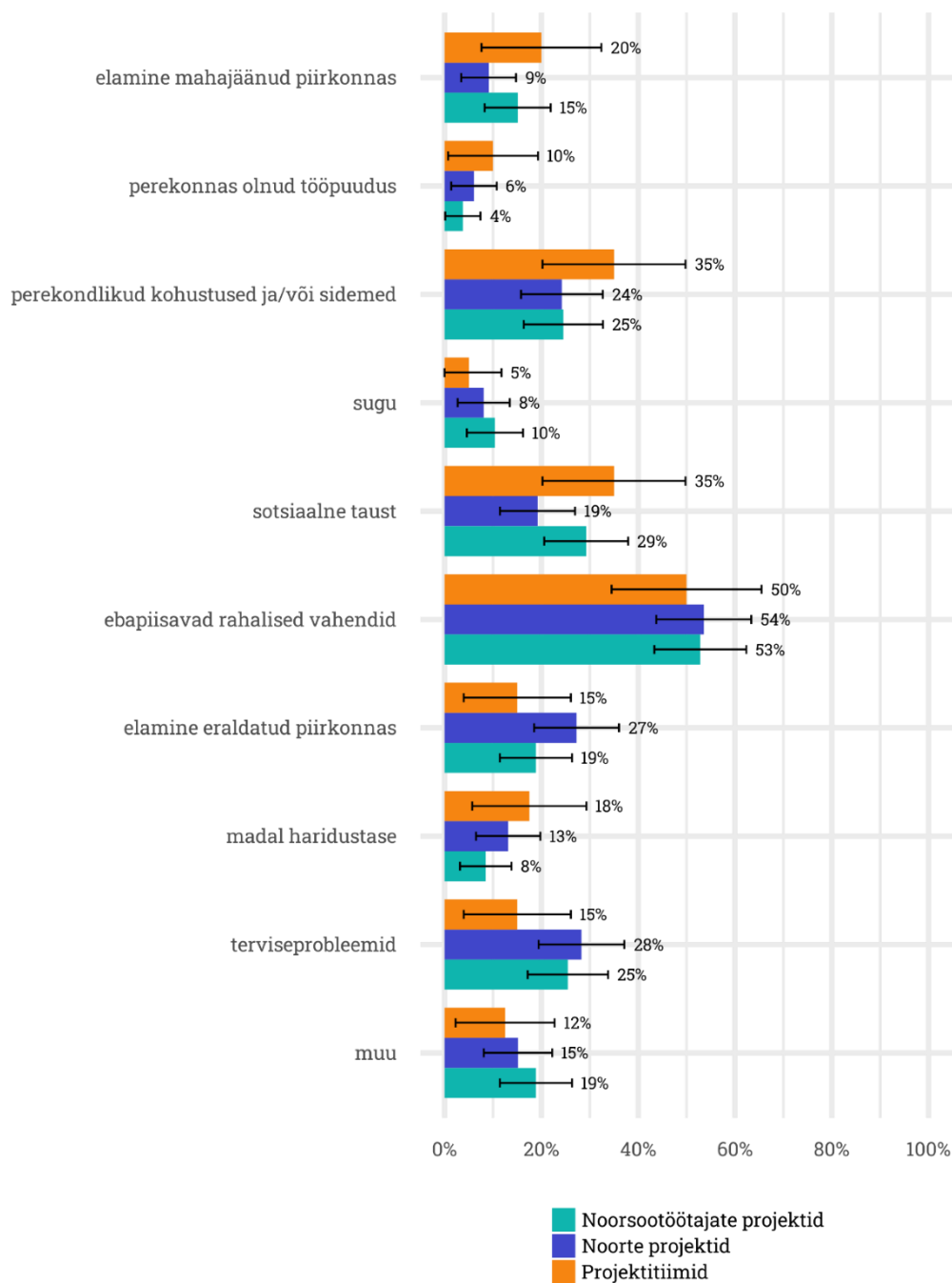

Joonis 4. Vähemusgruppidesse kuuluvad osalejad. „Kas kirjeldaksite end kui diskrimineeritud rühma liiget?“ – „jah“ / „Mis põhjusel teie rühma diskrimineeritakse?“

3.6. Vähemate võimalustega osalejad

Selgitamaks välja, kuivõrd jõuavad programmi tegevused vähemate võimalustega osalejateni, uuriti vastajatelt, kas ning milliseid takistusi neile tundub, et nad peavad oma täieliku potentsiaali saavutamiseks ületama. Lisaks said vastajad märkida, kuivõrd nad tajuvad, et neil on võrreldes teiste omavanuste oma riigis võrdsed võimalused. Kõige rohkem oli vähemate võimalustega ehk oma potentsiaali realiseerimisel takistusi tajuvaid osalejaid noorsootöötajate õpirändeprojektides (49,1%). Noorte projektide osalejatest moodustasid takistusi tajuvad osalejad 44,3% ning kõigist projektitiimide liikmetest 28,3%.

Sõltumata tegevustüübist tajub üle poole vähemate võimalustega osalejatest takistusena ebapiisavaid rahalisi vahendeid (Joonis 5). Võrreldes noorsootöötajate projektidega oli vähemate võimalustega noorte projektide osalejate seas rohkem neid, keda takistab eraldatud piirkonnas elamine (27,3% vs. 18,9% noorsootöötajate õpirändeprojektides). Võrreldes projektitiimide ning noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejatega märkisid noorte projektide osalejad aga harvem takistusena oma sotsiaalset tausta.

Joonis 5. Vähemate võimalustega osalejad. „Kas teile tundub, et peate oma täieliku potentsiaali saavutamisel takistusi ületama?“ – „jah“ / „Kas need takistused on seotud...“ (võimalik märkida mitu varianti). Osakaal vähemate võimalustega osalejatest (%).

Lisaks paluti vastajatel hinnata oma võimalusi elus võrreldes teiste omavõimega oma riigis. Oma võimalusi pidas teistest mõnevõrra või palju kehvemaks 20,3% noorte ja 24,2% noorsootõtajate projektide osalejatest ning 17,8% projektitiimide liikmetest.

3.7. Varasem osalus ELi noorteprogrammides

Õpirändeprojektides osalemine innustab noori ja noorsootöötajaid uusi projektivõimalusi otsima või neid ise eest vedama. Uurides osalejate varasemaid projektikogemusi ELi noorteprogrammides, selgus, et valdav enamus (85,8%) projektitiimide liikmetest on ka varem sarnaseid projekte korraldanud (Tabel 7).⁹ Selline tulemus on tähelepanuväärne, sest eelmises kolmes RAY MON uuringutsüklis (2015-2020) märkis keskmiselt pea poole vähem (42,2%) projektitiimide liikmetest, et nad on sarnastes projektides projektitiimi liikmena osalenud.¹⁰

	Noorte projektid (%)	Noorsootöötajate projektid (%)	Projektitiim (%)
Jah	56	74,5	85,8
Ei	44	25,5	14,2

Tabel 7. Varasem osalus sarnastes Euroopa projektides. „Kas olete osalenud sarnastes Euroopa projektides?“ / „Kas olete kuulunud sarnaste Euroopa projektide meeskondadesse?“ – „jah“

⁹ Projektitiimide liikmetel paluti märkida, kas nad on varem olnud sarnaste Euroopa projektide tiimides

¹⁰ Salu, J., Haljasmets, K., Aps, J., Akkermann, C., Kaldmaa, K., & Pedjasaar, M. (2021). *Erasmus+: Euroopa Noored programmi tulemuste ja mõju-uuring. Analüüs uuringutsüklite 2015/2016, 2017/2018 ja 2019/2020 põhjal*. Stories For Impact OÜ & Haap Consulting OÜ. https://euroopanoored.eu/wp-content/uploads/2021/02/RAY-MON-EE-analuusiraport_Final-19.02.21.pdf

4. Projektide mõju

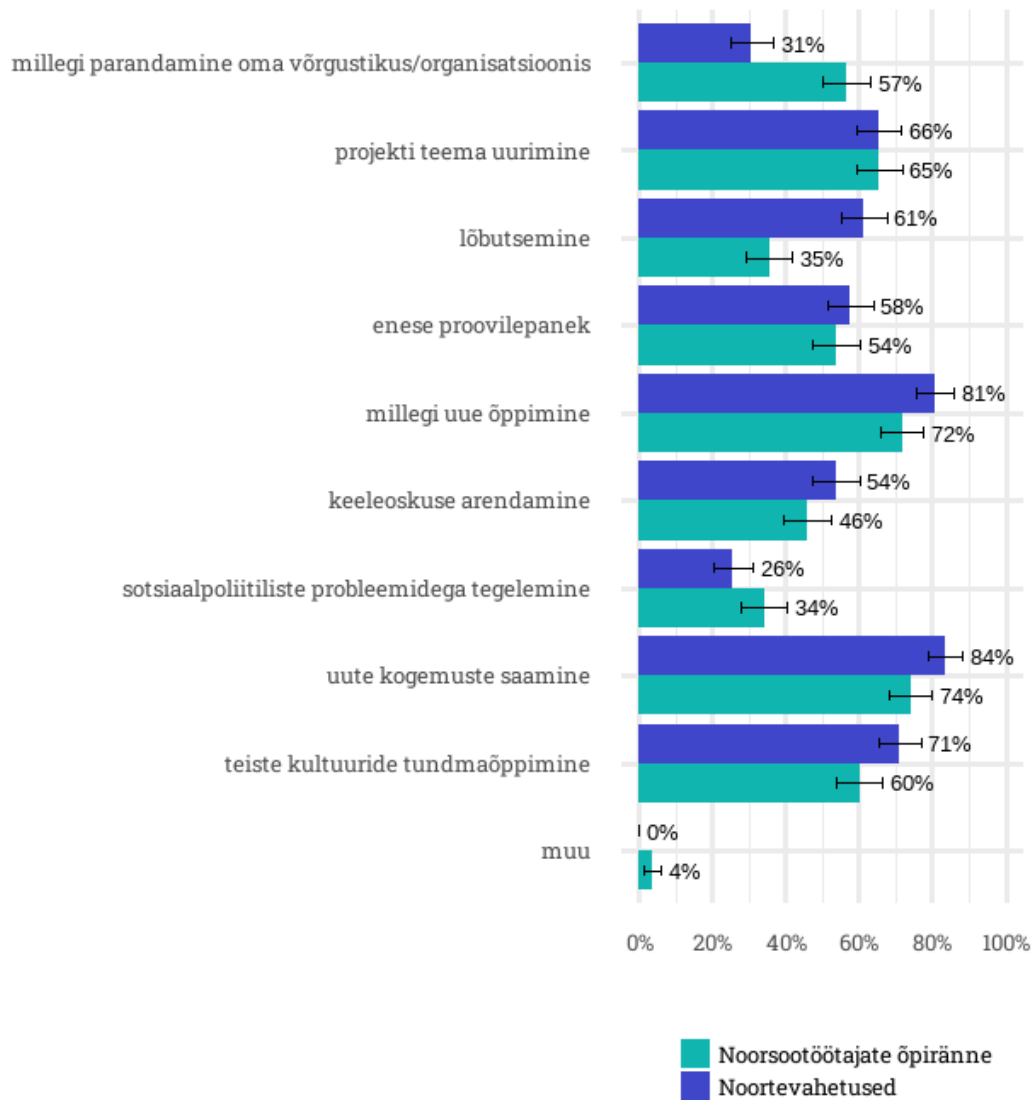
Selles peatükis uurime kõigepealt osalejate üldist rahulolu projektiga ning projektides osalemise põhjuseid. Seejärel vaatame, kuidas arendab Erasmus+ programmi noortevaldkonna õpirändeprojektides osalemine noorte ja noorsootöötajate teadmisi, oskusi ja hoiakuid – nimelt on võtmepädevuste arendamine programmi oluliseks eesmärgiks.¹¹

4.1. Osalejate motivatsioon ja rahulolu projektiga

Motivatsioon projektis osalemiseks

Kõige sagedamini liituvad inimesed projektiga selleks, et saada uusi kogemusi või õppida midagi uut (Joonis 6). Noorsootöötajate projektidega liitumise põhjusteks on kõige sagedamini uute kogemuste saamine (74%), millegi uue õppimine (72%) ning projekti teema uurimine (65%). Noorte projektide puhul tõid vastajad liitumise põhjustena kõige rohkem välja uute kogemuste saamist (84%), millegi uue õppimist (81%) ning teiste kultuuride tundmaõppimist (71%).

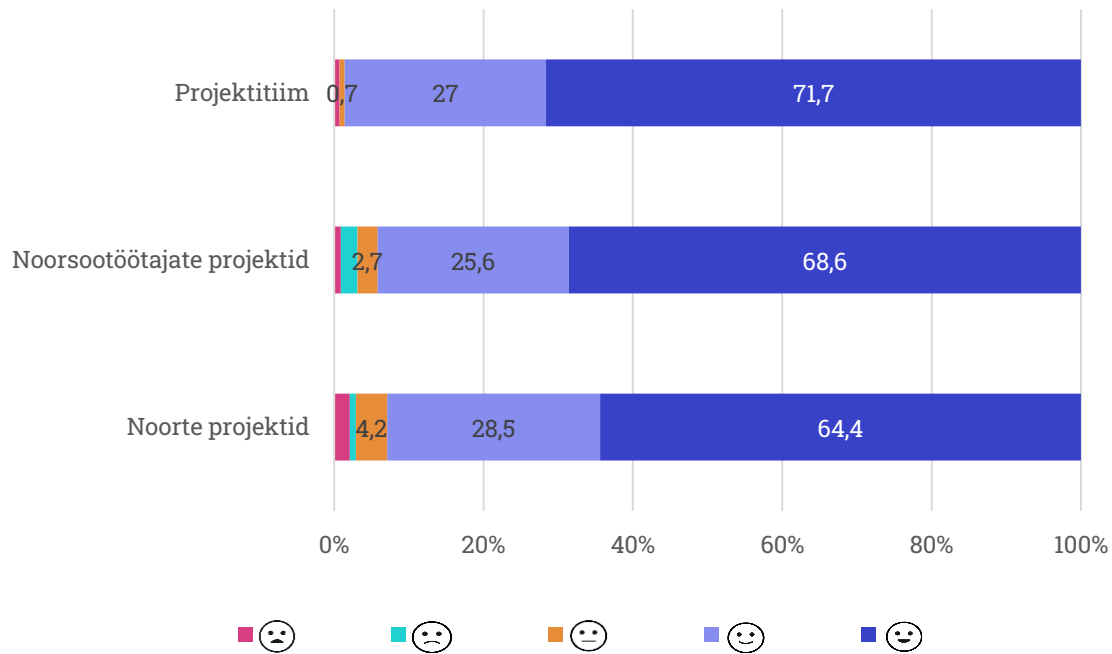
¹¹ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-1/youth-exchanges>

Joonis 6. Osalejate motivatsioon projektiga liitumiseks (võimalik valida mitu varianti). „Põhjused, miks ma selles projektis osalesin, olid...“

Hinnangud projektikogemusele

Üldiselt hindavad osalejad oma projektikogemust väga positiivselt (Joonis 7) ning osalejate ja projektitiimide liikmete kogemuste võrdlusest ilmneb, et projektitiimides oli mõnevõrra suurem projektikogemusele kõige kõrgemaid hinnanguid andnud vastajate osakaal kui noorte ja noorsootöötajate projektide osalejate seas.

Joonis 7. Hinnang projektikogemusele. „Üldiselt on minu projektikogemus olnud...“ Vastajatel paluti valida emotikon, mis nende kogemust kõige paremini kirjeldab.

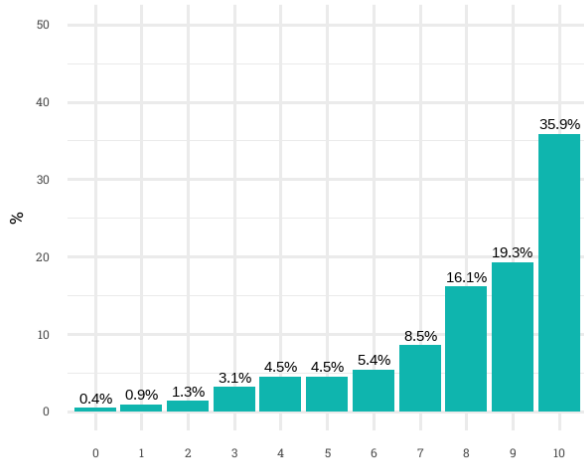
Veel uuriti vastajatelt üldise projektikogemuse kohta:

- kui kerge oli neil projektis osalemist endale lubada,
- kui lihtne oli neil end projektis täielikult väljendada,
- mil määral nad projektis osalemist nautisid ning
- kui tähendusrikas projekt nende jaoks oli.

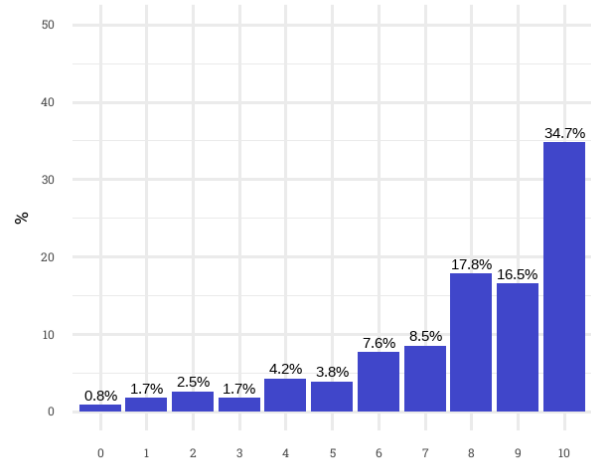
Osalejad märkisid oma vastused 11-pallisel skaalal, kus 0 – „pole üldse lihtne“/ „üldse mitte“ /“pole üldse tähendusrikas“ ning 10 – „väga lihtne“/“väga“/“väga tähendusrikas“.

Nii noorsootöötajate kui noorte projektide osalejatest märkis veidi üle kolmandiku vastajatest, et neil oli osalemist väga lihtne endale lubada (Joonis 8 ja Joonis 9). Noorsootöötajate projektide osalejate keskmine hinnang ($M = 8,07$, $SD = 2,25$) oli veidi kõrgem kui noorte projektide osalejate keskmine hinnang ($M = 7,92$, $SD = 2,39$). Projektis enese täielikult väljendamise osas erinevad noorte ja noorsootöötajate projektide osalejate hinnangud rohkem (Joonis 10 ja Joonis 11). 29,1% noorsootöötajate õpirändeprojektide ning 20,1% noorte projektide

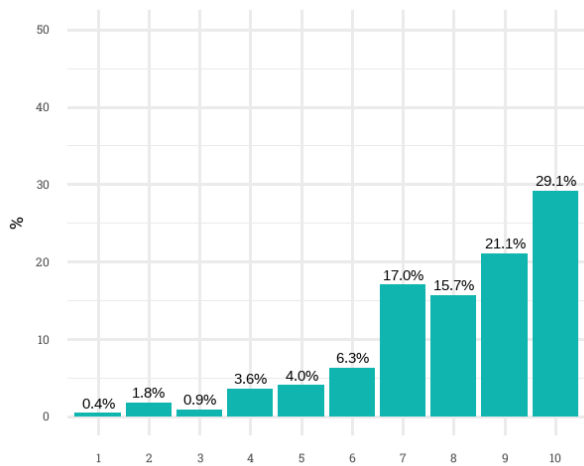
osalejatest leidis, et neil oli projektis end väga lihtne väljendada (noorte projektid $M = 7,58$, $SD = 2,14$; noorsootöötajate projektid $M = 8,05$, $SD = 1,96$).

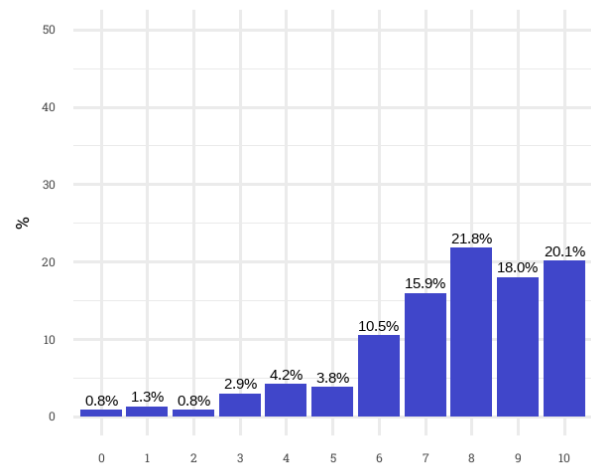
Joonis 8. Kui lihtne oli teil projektis osalemist endale lubada? (noorsootöötajate projektide osalejad)

Joonis 9. Kui lihtne oli teil projektis osalemist endale lubada? (noorte projektide osalejad)

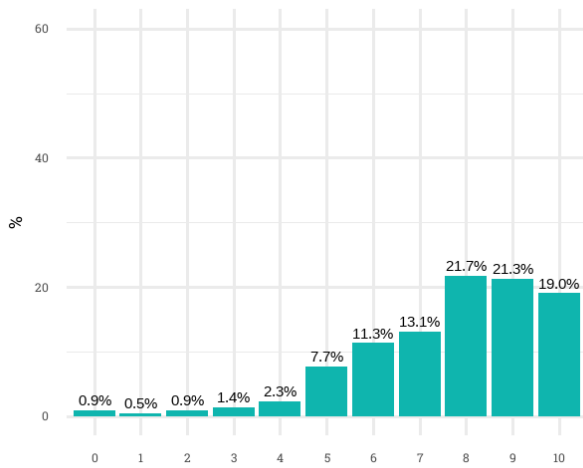
Joonis 10. Kui lihtne oli teil end projektis täielikult väljendada? (noorsootöötajate projektide osalejad)

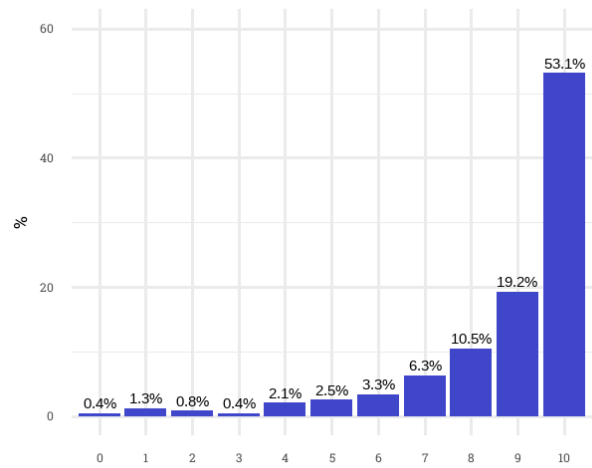
Joonis 11. Kui lihtne oli teil end projektis täielikult väljendada? (noorte projektide osalejad)

Joonis 12 ja Joonis 13 näitavad, et projektis osalemise nautimise poolest erinevad noort ja noorsootöötajate projektide osalejad enim (noorte projektid $M=8,77$, $SD = 1,94$; noorsootöötajate projektid $M = 7,69$, $SD = 2,00$). Üle poole noorte projektide osalejatest märkis, et nautis projekti

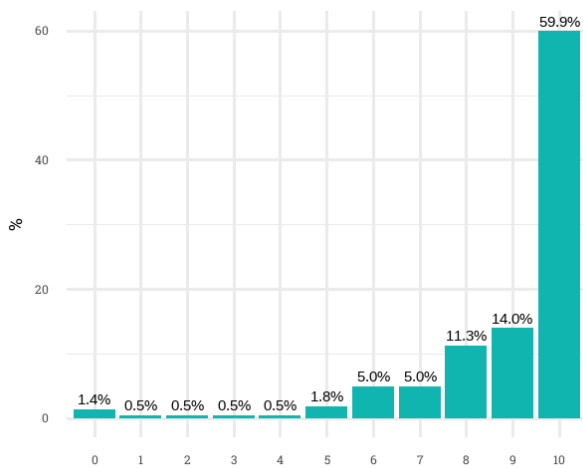
väga (hinnang 10 palli 10st), kuid noorsootõtajate õpirändeprojektides andis projekti nautimisele kõrgeima hinnangu 19% osalejatest.

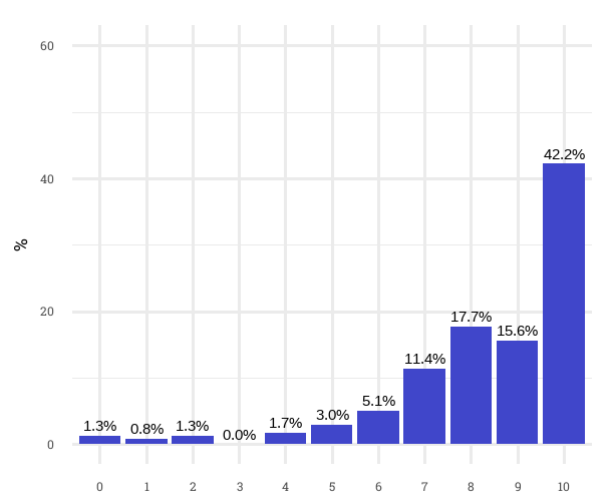
Joonis 12. Kui väga te projektis osalemist nautisite? (noorsootõtajate projektide osalejad)

Joonis 13. Kui väga te projektis osalemist nautisite? (noorte projektide osalejad)

Joonis 14. Kui tähendusrikas see projekt teie jaoks oli? (noorsootõtajate projektide osalejad)

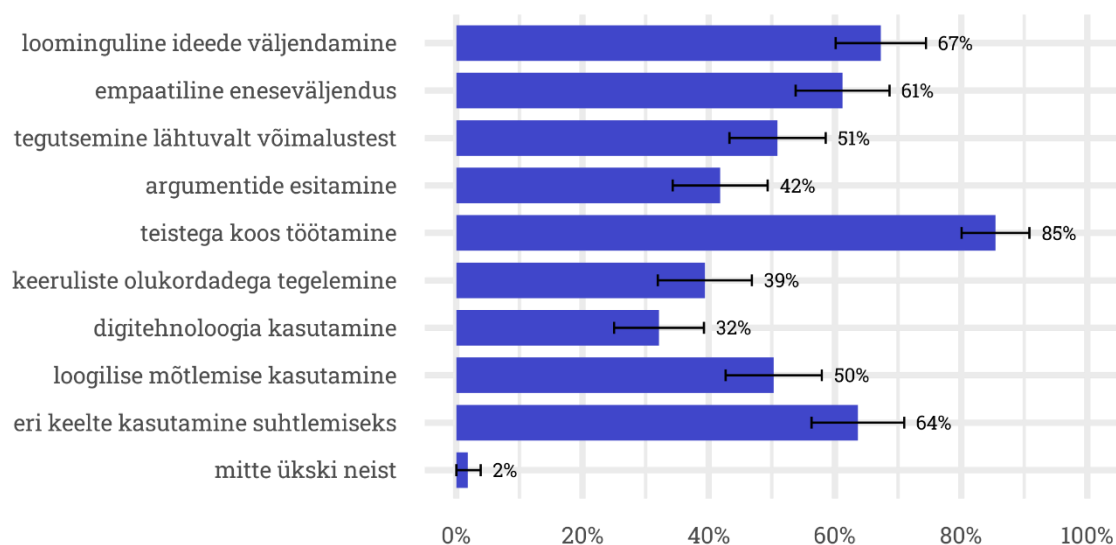
Joonis 15. Kui tähendusrikas see projekt teie jaoks oli? (noorte projektide osalejad)

Üle poole noorsootõtajate (59,9%) ning 42,2% noorte projektide osalejatest hindas oma projektikogemust väga tähendusrikkaks (noored M = 8,39, SD = 2,06; noorsootõtajad M = 8,93, SD = 1,88). Millega täpsemalt projektid osalejatele ja projektitiimile meelde jäid, avab Joonis 16,

4.2.1. Noorte projektid

Teadmised

Vastajatel paluti märkida kõik teemad, mille kohta nad projektis midagi õppisid. Nagu näitab Joonis 17, oli selliseid osalejaid, kes mitte ühegi toodud teema kohta midagi ei õppinud, äärmiselt vähe – vaid 2%. Üle poole kõigist noorte projektide osalejatest õppis midagi teistega koos töötamise (85%), loomingulise ideede väljenduse (67%), eri keeltes suhtlemise (64%), empaatilise eneseväljenduse (61% ning võimalustest lähtuvalt tegutsemise (51%) kohta.

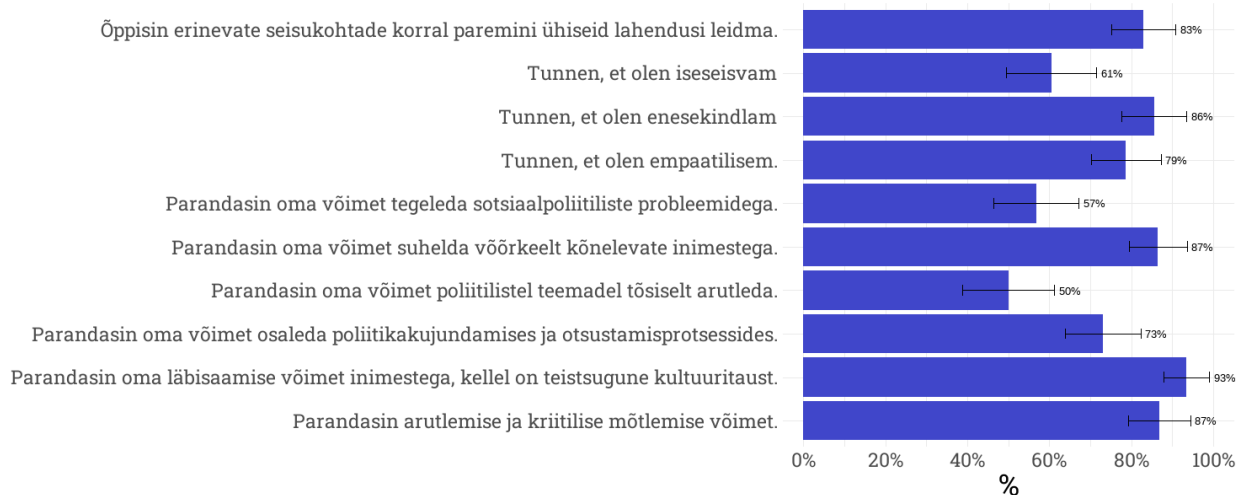
Joonis 17. Projekti käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta... (noorte projektide osalejad)

Oskused ja hoiakud

Lisaks teadmistele uuriti vastajatelt ka projektide käigus arendatud oskuste ja hoiakute kohta. Kuigi üldiselt märkis noorte projektide puhul iga käsitletud oskuse ja hoiaku kohta vähemalt pool kõigist osalejatest, et need on projekti käigus arenenud („nõus“ või „täiesti nõus“, vt (Joonis 18), siis on tähelepanuväärne, et kodanikupädevustega seotud oskuste arengut raporteeriti mõnevõrra vähem. Nt võimet tegeleda sotsiaalpoliitiliste probleemidega ning tõsiselt poliitilistel teemadel arutlemise oskust parandasid vastavalt 57% ja 50% osalejatest.

Loetletud oskustest parandati noorte projektides kõige sagemini (üle 80% vastajatest) teistsuguse kultuuritaustaga inimestega läbisaamise võimet, arutlemise ja kriitilise mõtlemise võimet, võõrkeelt kõnelevate inimestega suhtlemise ning eri seisukohtade korral paremini ühiste lahenduste leidmise võimet. Uuritud hoiakutest aga raporteerisid noorte projektide osalejad kõige sagedamini enesekindluse arengut (86%).

Lisaks allpool asuval joonisel toodud hoiakutele uuriti osalejatelt, kas projekt muutis seda, mil määral on kultuurilist mitmekesisust hindavad ning 75% noorte projektide osalejatest leidis, et hindab pärast projekti kultuurilist mitmekesisust rohkem kui enne.

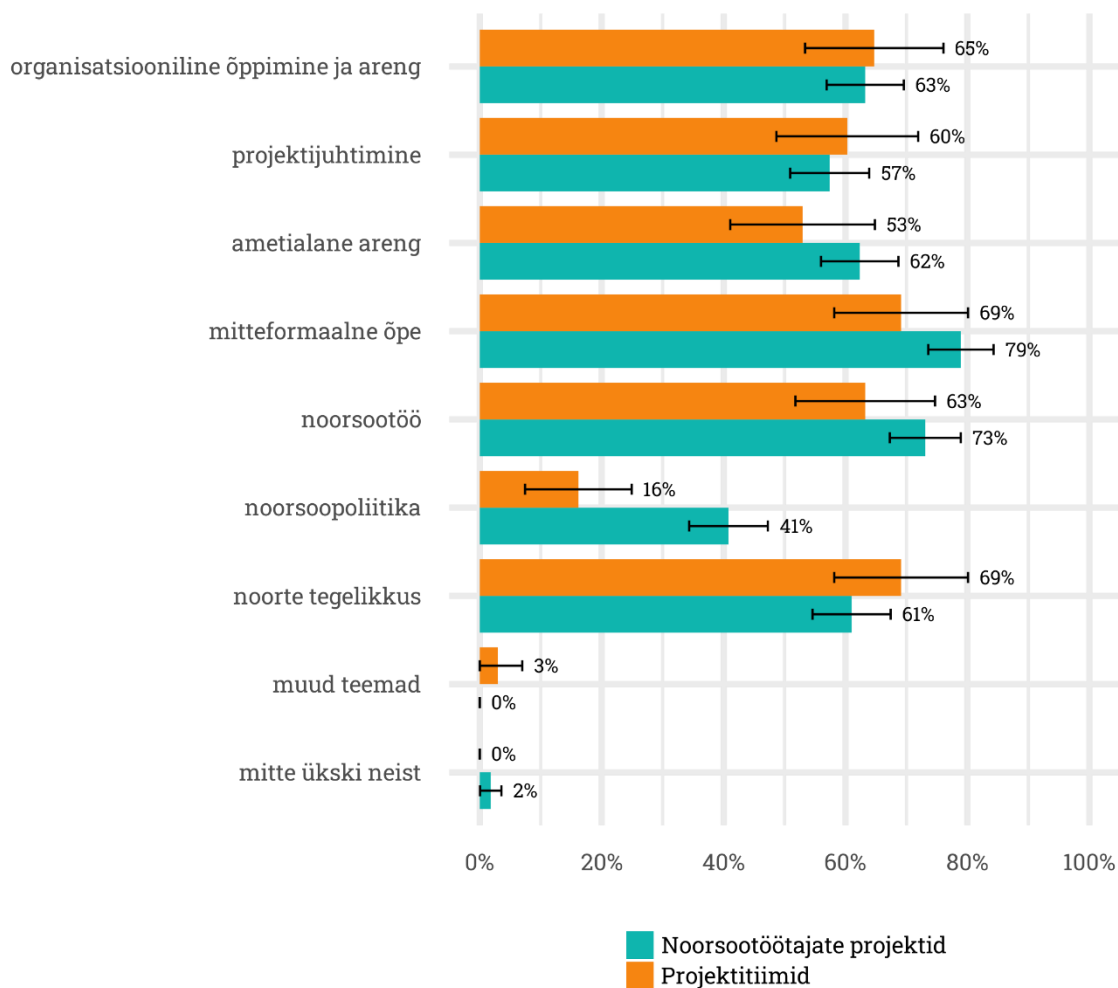

Joonis 18. Projekti käigus arendatud oskused ja hoiakud (**noorte projektide osalejad**). Vastajate osakaal (%), kes olid väitega „nõus“/“täiesti nõus“.

4.2.2. Noorsootöötajate projektid ja projektitiimid

Noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejatelt ja projektitiimidel uuriti samadel teemadel teadmiste omandamise kohta, seega on võimalik neid kahte gruppi omavahel võrrelda.

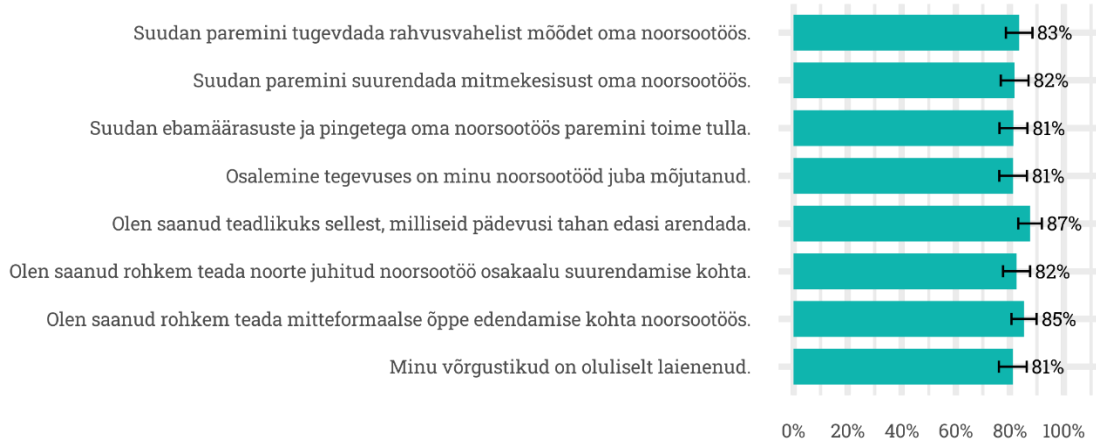
Kui üldiselt raporteerisid nii projektitiimide liikmed kui noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejad projektide käigus sarnaste teemade kohta õppimist, siis suurim erinevus ilmneb noortepoliitika alaste teadmiste omandamise osas (Joonis 19). Noortepoliitika kohta millegi uue õppimist märkis üle 40% noorsootöötajate projektide osalejatest, kuid vähem kui viiendik projektitiimide liikmetest. Seda võib seletada nii projektitiimide teistsugune, mõnikord pigem administratiivne roll projektis. Arvestades, et valdav enamus projektitiimide liikmetest on ka varem sarnaseid rahvusvahelisi projekte korraldanud (vt Vastajate taustaandmed), on samas ka võimalik, et noortepoliitika toimimine ja probleemid on projektitiimidele juba niigi tuttavad teemad.

Joonis 19. Projektis arendatud teadmised. „Projekti käigus õppisin midagi uut...“ (**projektitiimid** ja **noorsootõtajate projektide osalejad**)

Oskused

Noorsootõtajate õpirändeprojektide osalejatelt uuriti projekti käigus arendatud noorsootöoalaste oskuste kohta. Iga uuringus käsitletud oskuse kohta märkis lausa üle 80% osalejatest, et see paranes projekti käigus (Joonis 20). Sealjuures olid osalejad kõige sagedamini (87%) nõus väitega, et nad said teadlikuks sellest, milliseid pädevusi nad edasi arendada tahavad.

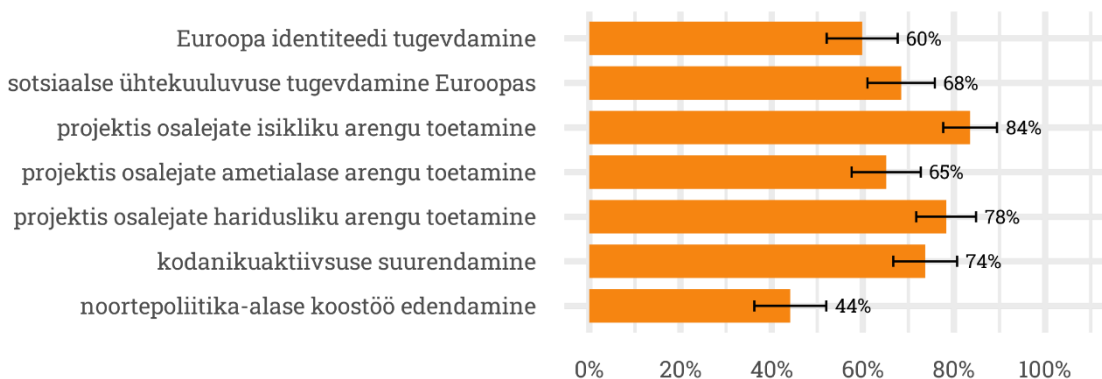
Joonis 20. Projektis arendatud oskused ja hoiakud (**noorsootöötajate projektide osalejad**). Vastajate osakaal (%), kes olid väitega „nõus“/“täiesti nõus“

5. Projektide kooskõla programmi eesmärkide ja prioriteetidega

Küsitluse käigus kogutud andmed annavad infot ka selle kohta, mil määral adresseerivad noortevaldkonna õpirändeprojektid Erasmus+ programmi strateegilisi eesmärke ning programmi nelja horisontaalset prioriteeti: kaasatus ja mitmekesisus, noorte osalus, keskkonnahoid, digilahendused. Neid prioriteete peavad Erasmus+ programmi riiklikud agentuurid silmas ka projektide rahastustaotluste hindamisel. RAY MON küsitlusuuringus uuriti nii selle kohta, mil määral arendasid projektid nende nelja programmi prioriteediga seotud pädevusi, aga ka seda, mil määral tundsid osalejad, et iga prioriteet ka projekti elluviimisel kajastus.

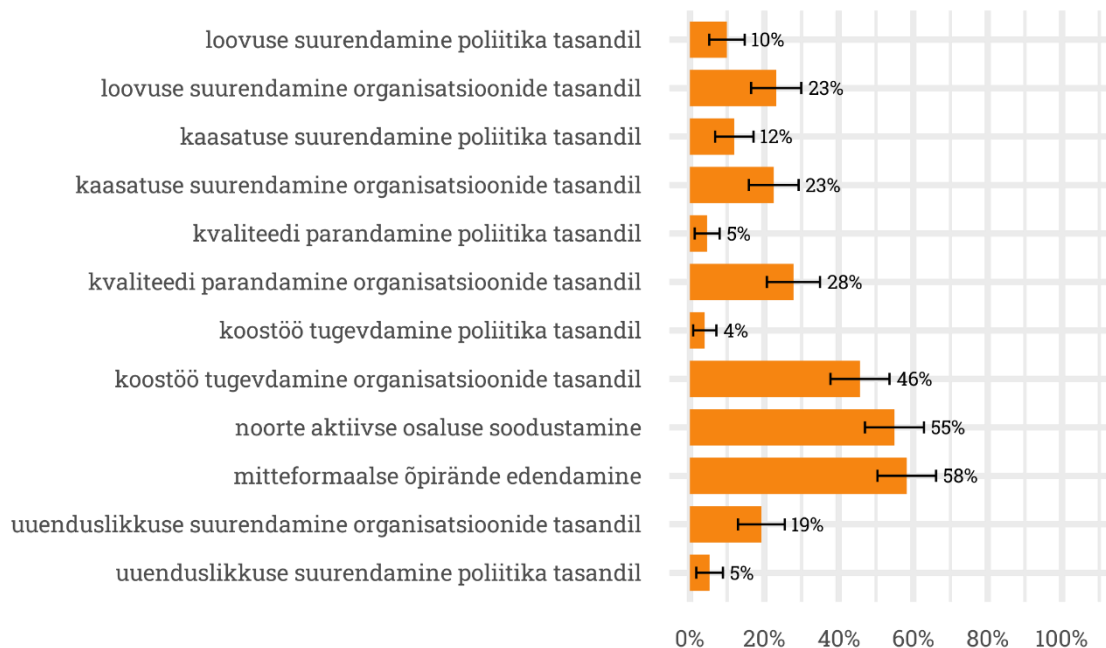
5.1. Kooskõla programmi eesmärkidega

Projektitiimide liikmetel paluti märkida kõik **Erasmus+ üldeesmärgid**, millesse projekt nende hinnangul panustas. Joonis 21 näitab, et kõige sagedamini töid projektitiimid välja projektis osalejate isikliku (84%) ja haridusliku arengu (78%) toetamist. Harvem märgiti noortepoliitika-alase koostöö edendamist (44%).

Joonis 21. Erasmus+ üldeesmärkidesse panustamine. Projektitiimide hinnangud (võimalik valida mitu varianti).
"Millisel määral aitas projekt teie arvates kaasa Erasmus+ programmi üldeesmärkide saavutamisele?"

Noorteprogrammi Erasmus+ strateegilistest eesmärkidest paluti vastajatel valida maksimaalselt kolm, millesse projekt nende hinnangul enim panustas. Joonis 22 näitab, et võrreldes organisatsioonide tasandi eesmärkidega märgiti harvem poliitika (*policy*) tasandi eesmärkidesse panustamist. Kõige sagedamini märkisid projektitiimid, et projekt aitas kaasa mitteformaalse õpirände edendamisele (58%) ja noorte aktiivse osaluse soodustamisele (55%).

Joonis 22. Erasmus+: Noored strateegilistesse eesmärkidesse panustamine. Projektitiimide hinnangud (võimalik valida kolm varianti). „Millisel määral aitas projekt teie arvates kaasa noorteprogrammi Erasmus+ strateegiliste eesmärkide saavutamisele?”

5.2. Kooskõla programmi horisontaalsete prioriteetidega

Osalejatel paluti hinnata, mil määral iga programmi prioriteet projektis kajastus, märkides, kui digitaalne, kaasav, osalust soodustav ja jätkusuutlik projekt üldiselt oli. Tabel 8 näitab osalejate keskmisi hinnangud tegevustüüpide lõikes. Nii osalejad kui projektitiimide liikmed hindasid projekte enim just osalust soodustavaks ja kaasavaks. Kõige vähem tajuti kõigi vastanute gruppide lõikes projekte digitaalsena. Järgmistes alapeatükkides uurime kõigi nelja prioriteediga seotud mõju ning prioriteetide kajastumist projektides.

	Noorte projektide osalejad	Noorsootõtajate projektide osalejad	Projektitiimid
Digitaalne	5.14	6.15	6.88
Kaasav	8.26	8.61	8.88
Osalust soodustav	8.49	8.89	8.98
Jätkusuutlik	7.77	7.91	8.46

Tabel 8. „Projekt oli üldiselt..“ (keskmised hinnangud skaalal 0-10)

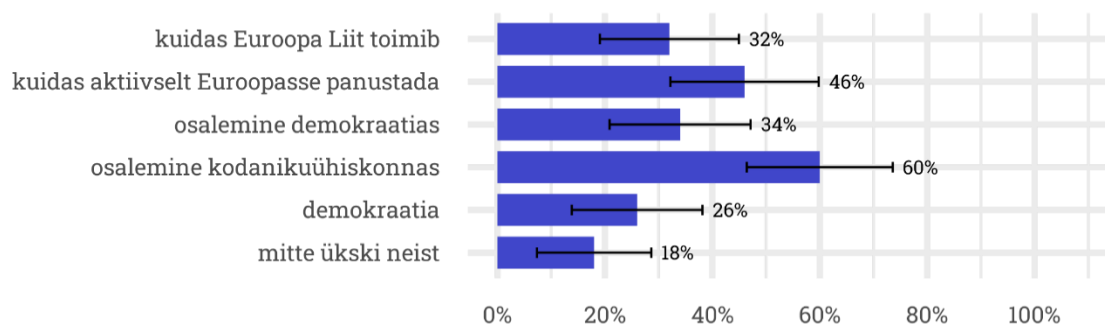
5.3. Noorte osalus

Noorte osaluse all peetakse Erasmus+ noorteprogrammi kontekstis silmas osalust demokraatias ja kodanikuühiskonnas nii kohalikul, riiklikul kui Euroopa tasandil. See tähendab ühiskonna aktiivseks liikmeks olemist ning oma seisukohtade väljendamist ühiskondlike protsesside mõjutamiseks või neis kaasarääkimiseks.^{12,13}

5.3.1. Mõju osalejatele

Teadmised

Kõigepealt anname ülevaate noorte osalusega seotud teadmiste arengust noorte projektides. Joonis 23 näitab, et 18% noort projektide osalejatest ei õppinud ühegi loetletud noorte osalusega seotud teema kohta. 60% osalejatest aga märkis, et õppis kodanikuühiskonnas osalemise kohta.

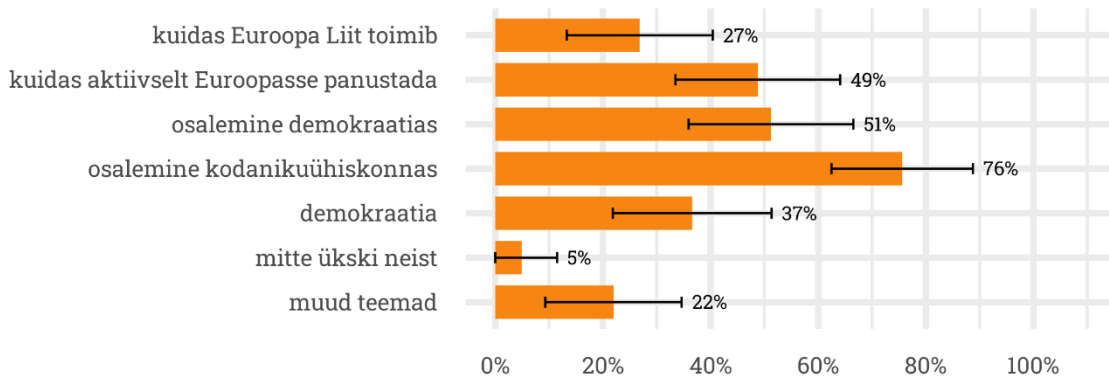

Joonis 23. Noorte osalusega seotud teadmiste areng noorte projektides. „Projekti käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta...” (noorte projektide osalejad)

Osalejate vastused peegelduvad teatud määral ka projektitiimide hinnangutes sellele, milliseid teemasid projektides käsitleti – kõige rohkem tõid projektitiimide liikmed välja kodanikuühiskonnas osalemist ning vähem ELi toimimist. Samas on tähelepanuväärne, et demokraatia ning demokraatias osalemise käsitlemist märkisid projektitiimide liikmed sagedamini, kui osalejad nende teemade kohta õppimist.

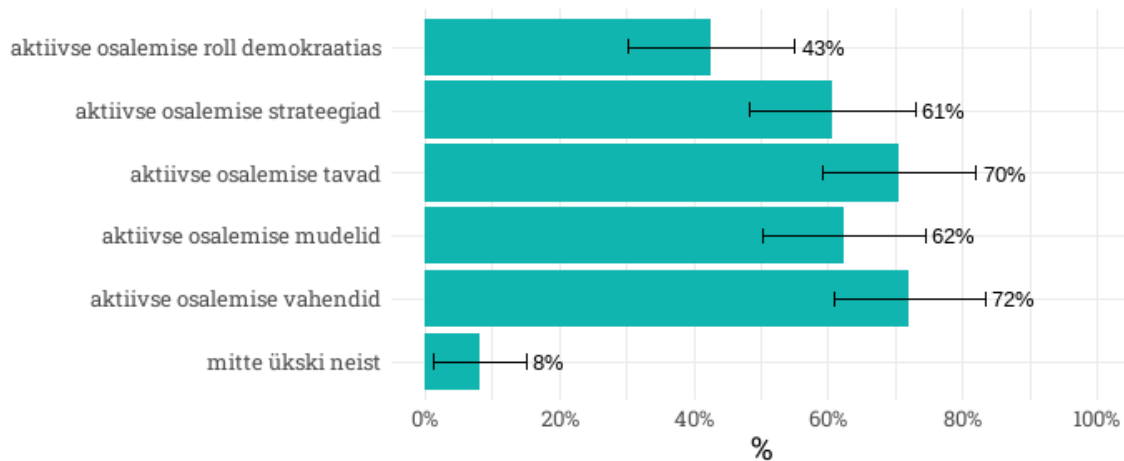
¹² https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-4089/20200929_ParticipationStrategy_Online_Final_02.pdf

¹³ <https://europanoored.eu/kvaliteet/prioriteetid/noorte-osalus/>

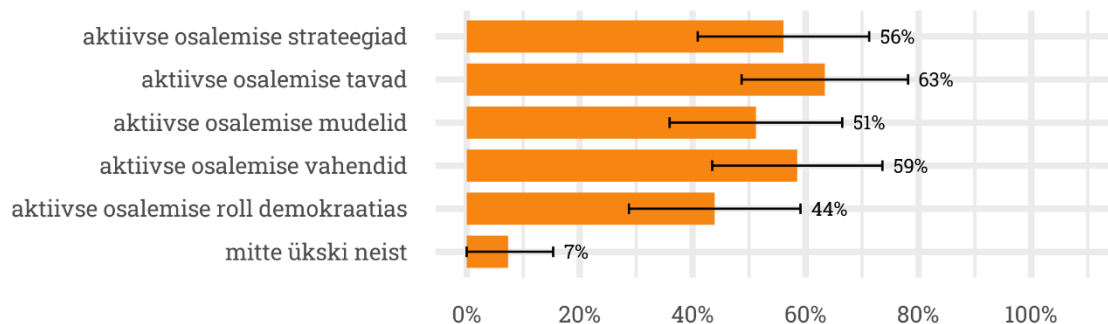
Joonis 24. Projektitiimide vaade noorte osalusega seotud teadmiste käsitlemisele projektis „Projektis käsitlesime järgmisi osalemisega seotud teemasid...” (projektitiimid)

Joonis 25 kujutab noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejate noorte osalusega seotud teadmiste arengut. Tulemus, et kõige sagedamini õppisid osalejad aktiivse osalemise vahendite (72%) ning mõnevõrra harvem aktiivse osalemise rolli kohta demokraatias (43%) või aktiivse osalemise mudelite (62%) ja strateegiate (61%) kohta, võib viidata noorsootöötajate õpirändeprojektide praktilisele (vs. teoreetilisele) suunitlusele.

Joonis 25. Tegevuse käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta... (noorsootöötajate projektide osalejad)

Projektitiimide hinnangud noorsootöötajate projektides käsitletud noorte osaluse teemade kohta peegeldavad küllaltki hästi osalejate enda hinnanguid sellele, mille kohta nad õppisid (Joonis 26).

Joonis 26. Projektitiimide vaade noorte osalusega seotud teemade käsitlemisele noorsootöötajate projektides.

„Kogu projekti jooksul uurisime...“ (projektitiimid)

Käitumine ja hoiakud

Nii noorte kui noorsootöötajate projektide osalejatelt uuriti, mil määral **osalevad nad pärast projekti kodanikuühiskonnas** (Tabel 9). Võrreldes noorsootöötajate projektidega tundub noorte projektidel olevat projektis osalejate kodanikuaktiivsusele suurem mõju. Noorte projektide osalejatest väitis 60,8%, et nad osalevad pärast projekti kodanikuühiskonnas rohkem kui enne ning noorsootöötajate projektide osalejatest 45%. Selline erinevus võib tuleneda kahe tegevustüübi erinevatest (sh vanuselistest) sihtrühmadest – noorsootöötajate õpirännetel osalejatest suurem osa on kõrgharitud ja ka varem sarnastes projektides osalenud ning nad võivad juba niigi ühiskondlikult aktiivsed olla. Samas võivad põhjused peituda ka tegevuste iseloomus ja käsitletavates teemades.

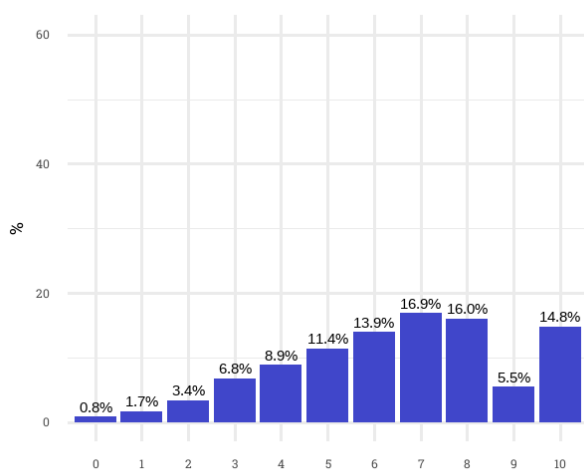
Lisaks märkisid osalejad, mil määral mõjutas projekt nende **huvi valimistel osalemise vastu**. Tabel 9 näitab, et suurem osa nii noorte kui noorsootöötajate projektide osalejatest on pärast projekti valimistel osalemisest huvitatud samal määral kui enne, kuid samas tajus 29,4% noorte ning 23,3% noorsootöötajate projektide osalejatest, et on pärast projekti valimistel osalemisest rohkem huvitatud.

	„Pärast projekti/tegevust osalen kodanikuühiskonnas...“		„Pärast projekti/tegevust olen valimistel osalemisest huvitatud...“	
	Noorte projektid (%)	Noorsootöötajate projektid (%)	Noorte projektid (%)	Noorsootöötajate projektid (%)
Vähem kui enne	2	10	2	5
Samal määral	37,3	45	68,6	71,7
Rohkem kui enne	60,8	45	29,4	23,3

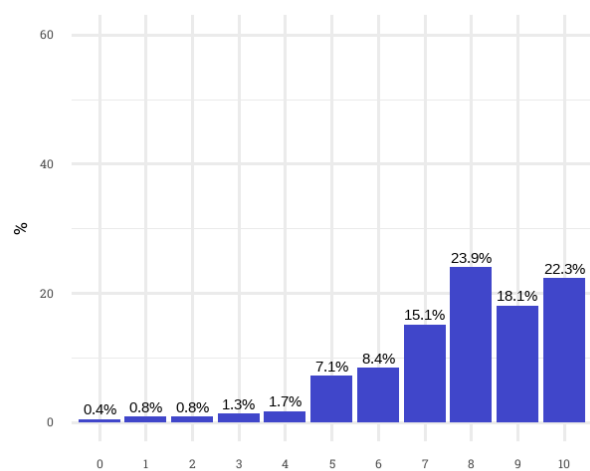
Tabel 9. Projekti tajutud mõju noorte osalusega seotud käitumistele ja hoiakutele (noorte ja noorsootöötajate projektide osalejad)

Veel viitavad tulemused sellele, et projektitiimid kipuvad projektide mõju nii osalejate kodanikuühiskonnas kui valimistel osalemisele üle hindama. 92,3% projektitiimide liikmetest arvas („nõus“ või „täiesti nõus“), et pärast projekti on osalejad võimelised paremini kodanikuühiskonnas aktiivselt osalema ning 68,3% neist usub, et osalejad on pärast projekti rohkem huvitatud valimistel osalemisest.

Noorte projektides osalemisel on mõju ka sellele, **kui tugevat seotust noored Euroopaga tunnevad**. Noorte projektide osalejad hindasid oma seotust Euroopaga enne¹⁴ ja pärast projekti skaalal 0-10 (0 - „ei tunne üldse“, 10 - „väga tugevat“). Oma projektieelset seotust (M = 6,48, SD = 2,41) hindas maksimaalse 10-palliga 14,8% vastajatest ning pärast projekti (M = 7,82, SD = 1,94) raporteeris väga tugevat seotust 22,3% vastajatest (Joonis 27 ja Joonis 28).

Joonis 27. Kui mõtlete tagasi, siis kui tugevat seotust Euroopaga te enne projekti tundsite? (**noorte projektide osalejad**)

Joonis 28. Ja kui tugevat seotust Euroopaga tunnete te praegu? (**noorte projektide osalejad**)

5.3.2. Prioriteedi kajastumine projektis

Uuringu tulemused viitavad sellele, et noorte osaluse prioriteet kajastus hästi noorte projektide korralduses ja elluviimisel. Valdav enamus noorte projektide osalejatest (84,4% „nõus“ või „täiesti nõus“) leidis, et nad said projekti oma seisukohtade ja ideedega panustada. Samuti oli 86,3% („nõus“ või „täiesti nõus“) noorte projektide osalejatest rahul sellega, kuidas nende ideid projektis arvesse võeti.

¹⁴ Kõik osalejad täitsid küsitlusankeeti pärast projekti, s.t „enne“ hinnang anti tagasivaatavalt

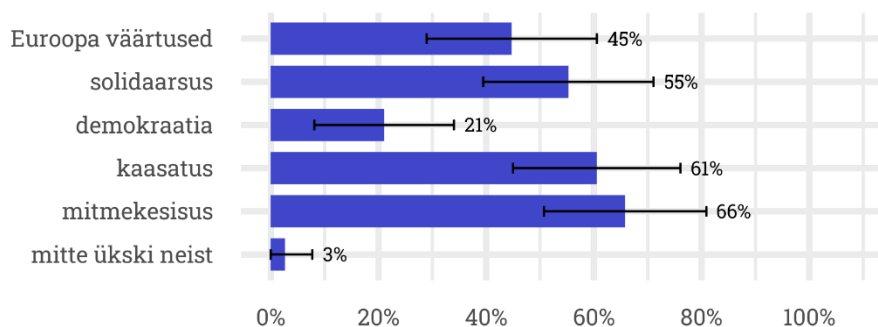
5.4. Kaasatus ja mitmekesisus

Kaasatus ja mitmekesisus Erasmus+ noortevaldkonna ja Euroopa Solidaarsuskorpuse programmides tähendab kõigile inimeste võrdse juurdepääsu tagamist programmidele. Programmide pakutavatest võimalustest kasu saamist võivad takistada nii majanduslikud, sotsiaalsed, kultuurilised, geograafilised või tervislikud põhjused, aga ka rändetaustast või erivajadusest tulenevad põhjused. Võrdse juurdepääsu tagamine seisneb nende takistuste tuvastamises ja kõrvaldamises. Nii luuakse positiivseid muutusi vähemate võimalustega inimestele ning läbi ebavõrdsuse vähenemise ka ühiskonnale tervikuna.¹⁵

5.4.1. Mõju osalejatele

Teadmised

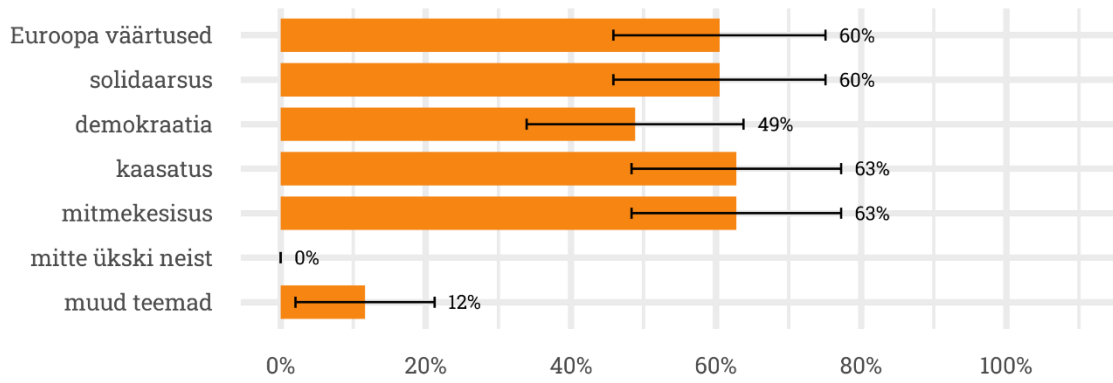
Joonis 29 näitab, et erinevatest kaasatusega seotud temadest leidsid noorte projektides enim käsitlemist just kaasatus ja mitmekesisus – nende mõlema kohta õppis projektis midagi üle 60% noorte projektide osalejatest.

Joonis 29. „Projekti käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta...“ (noorte projektide osalejad)

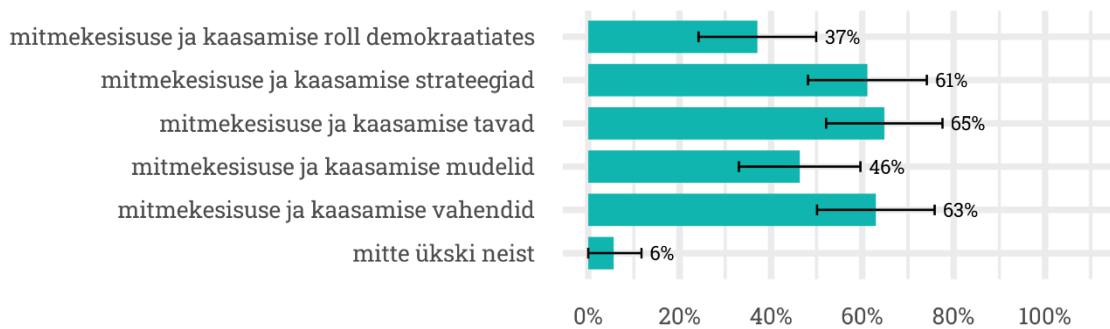
Projektitiimidel paluti hinnata, milliseid kaasamisega seotud teemasid projektis käsitleti. Joonis 30 näitab, et loetletud temadest kajastus projektides vähim ka projektitiimide hinnangul just demokraatia.

¹⁵ <https://euroopanoored.eu/wp-content/uploads/2022/02/Kaasatuse-ja-mitmekesisuse-strateegia-EST-2021.pdf>

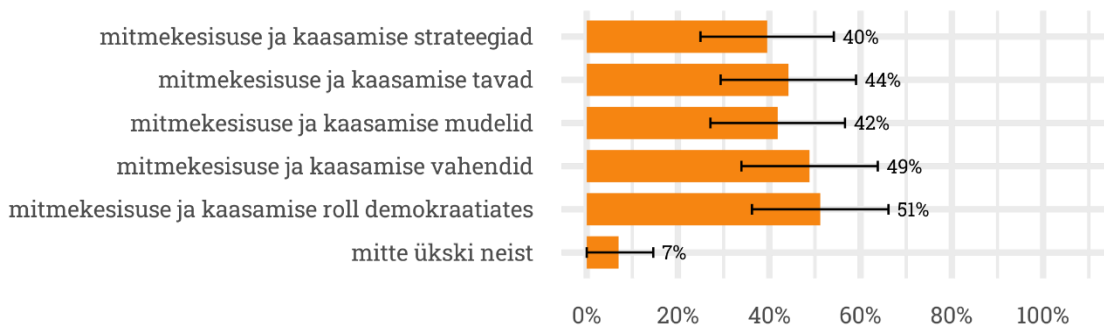
Joonis 30. Projektitiimide vaade kaasamisega seotud teemade käsitlemisele noorte projektides. „Käsitlesime projektis järgmisi kaasamisega seotud teemasid...“ (projektitiimid)

Noorsootõtajate projektide osalejad märkisid kõige sagedamini projektis mitmekesisuse ja kaasamise tavade (65%) ning vahendite (63%) kohta õppimist.

Joonis 31. „Tegevuse käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta...“ (noorsootõtajate projektide osalejad)

Noorsootõtajate projektide tiimid aga märkisid kõige sagedamini, et projektides käsitleti kaasamisega seotud teemadest mitmekesisuse ja kaasamise rolli demokraatias (51%), mille kohta õppimist raporteerisid osalejad kõigi loetletud teemade hulgast kõige harvem.

Joonis 32. Projektitiimide vaade kaasamisega seotud teemade käsitlemisele noorsootõtajate projektides. „Käsitlesime projektis järgmisi kaasamisega seotud teemasid...“ (projektitiimid)

Käitumine ja hoiakud

Nii noorte kui noorsootöötajate projektide osalejatest tunneb ligi 60%, et pärast projekti **toetavad nad mitmekesisust** samal määral kui enne projekti. Samuti leidis üle poole osalejatest, et projekt ei mõjutanud eriti seda, **mil määral nad elus diskrimineerimise ja sallimatuse vastu seisavad**: 65,8% noorte ning 61,1% noorsootöötajate projektide osalejatest märkisid, et pärast projekti seisavad nad selle vastu samal määral kui enne. Veel uuriti osalejatelt selle kohta, kuivõrd mõjutas projekt **aktiivselt enda õiguste eest seismist**: 57,9% noorte projektide ja 57,4% noorsootöötajate projektide osalejatest leidis, et nad seisavad pärast projekti aktiivselt enda õiguste eest samal määral kui enne ning 42,1% noorte ja 40,7% noorsootöötajate projektide osalejatest teeb seda rohkem kui enne projekti.

Ka siin tunduvad projektitiimid projekti mõju suhtes veidi optimistlikumad kui osalejate hinnangud väita lubavad (Tabel 10), kuid osalejate hinnangute ja projektitiimide tajuvõrdlemisel tuleb silmas pidada ka küsimuste sõnastuste ja skaalade erinevusi – nimelt keskendus osalejatele püstitatud küsimus aktiivsetele tegevustele („toetan...“, „võitlen...“), kuid projektitiimidel paluti hinnata, kas osalejad *suudavad* pärast projekti paremini neid tegevusi teha, mis võib erineda projektitiimide hinnangutest sellele, kas osalejad pärast projekti ka päriselt nii käituvad.

	Noorte projektid (% „rohkem kui enne projekti)	Noorsootöötajate projektid (% „rohkem kui enne tegevust“)	Projektitiimid (% „Pärast projekti suudavad osalejad paremini...“ - „nõus“/“täiesti nõus“)
...toetan aktiivselt mitmekesisust	39,5	44,4	93
...võitlen aktiivselt diskrimineerimise ja sallimatuse vastu	34,2	37	90,7
...seisan aktiivselt enda õiguste eest	42,1	40,7	90,5

Tabel 10. Projektide mõju osalejate kaasatuse ja mitmekesisusega seotud hoiakutele ja käitumistele. Osalejate ja projektitiimide hinnangute võrdlus.

5.4.2. Prioriteedi kajastumine projektis

Tulemused näitavad, et noorte projektide jooksul **kaasamisel esinevad takistused ületatakse edukalt** ning **osalejad tunnevad end noorte projektidesse hästi kaasatuna**. 83,8% osalejatest märkis, et nad tundsid end projekti hästi integreerituna („nõus“ või „täiesti nõus“). Lisaks paluti noorte projektide osalejatel hinnata, kas nad märkasid või kogesid projektis kaasamisel mingeid takistusi ning kui hästi need takistused ületati. 82,2% noorte projektides takistusi

kogenud või märganud osalejatest arvas, et esinenud takistustest õnnestus projekti käigus üle saada.

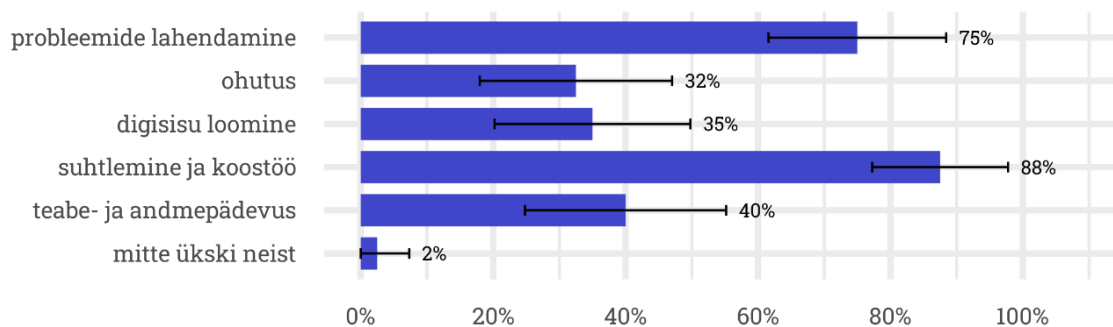
5.5. Digilahendused

Programmi kolmandaks prioriteediks on toetada osalejaid selliste digipädevuste omandamisel, mida on vaja tänapäeva maailmas igapäevaelu, töötamise ja õppimisega toimetulekuks, aga ka aktiivseks osalemiseks kodanikuühiskonnas.¹⁶

5.5.1. Mõju osalejatele

Teadmised

Digilahendustega seotud teadmistest¹⁷ õppisid noorte projektide osalejatest 88% suhtlemise ja koostöö ning 75% probleemide lahendamise kohta. Vähem märgiti otsesemalt digilahendustega seotud teadmiste omandamist, nagu teabe- ja andmepädevus ning digisisu loomine (Joonis 33).

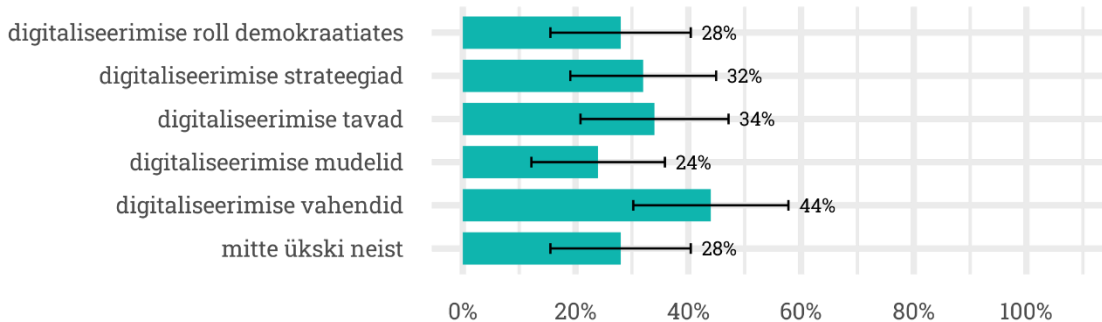
Joonis 33. „Projekti käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta...“ (noorte projektide osalejad)

Nagu ka kahe eelneva programmiprioriteediga seotud teadmiste puhul, õpiti noorsootõtajate õpirändeprojektides kõige rohkem prioriteediga seotud vahendite kohta: 44% noorsootõtajate õpirändeprojektide osalejatest õppis tegevuse käigus midagi digitaliseerimise vahendite kohta (Joonis 34). Lisaks on tähelepanuväärne, et üle neljandiku vastajatest (28%) ei õppinud midagi ühegi digilahendustega seotud teema kohta. Seda on tunduvalt rohkem kui noorte

¹⁶ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/priorities-of-the-erasmus-programme>

¹⁷ Enne digipöörde ja digilahendustega seotud teadmiste omandamise kohta uurimist täpsustati vastajatele RAY MON küsitlusankeedis, et järgnevad küsimused käsitlevad projektiga seotud digitaliseerimist, seega võib joonisel (Joonis 10) loetletud üldisemaid teemasid tõlgendada digilahendustega seotud teadmiste kontekstis (nt digilahenduste ohutus või digilahendustega seotud suhtlemine ja koostöö). Samal ajal on oluline silmas pidada, et vastajad võisid küsitluse selles plokis käsitletud teemasid siiski mõista ka laiemalt ning vastata sellest lähtuvalt.

osaluse ning kaasatuse ja mitmekesisuse prioriteedi puhul, kus mitte midagi ei õppinud nende prioriteetidega seotud teemade kohta vastavalt vaid 8% ning 6% vastajatest. Tulemused võivad viidata sellele, et digilahendustega seotud teemad on projektides vähem kajastatud või nendega käsitlemiseks kasutatud meetodid vähem tõhusad kui teiste prioriteetide puhul.

Joonis 34. „Tegevuse käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta...“ (noorsootöötajate projektide osalejad).

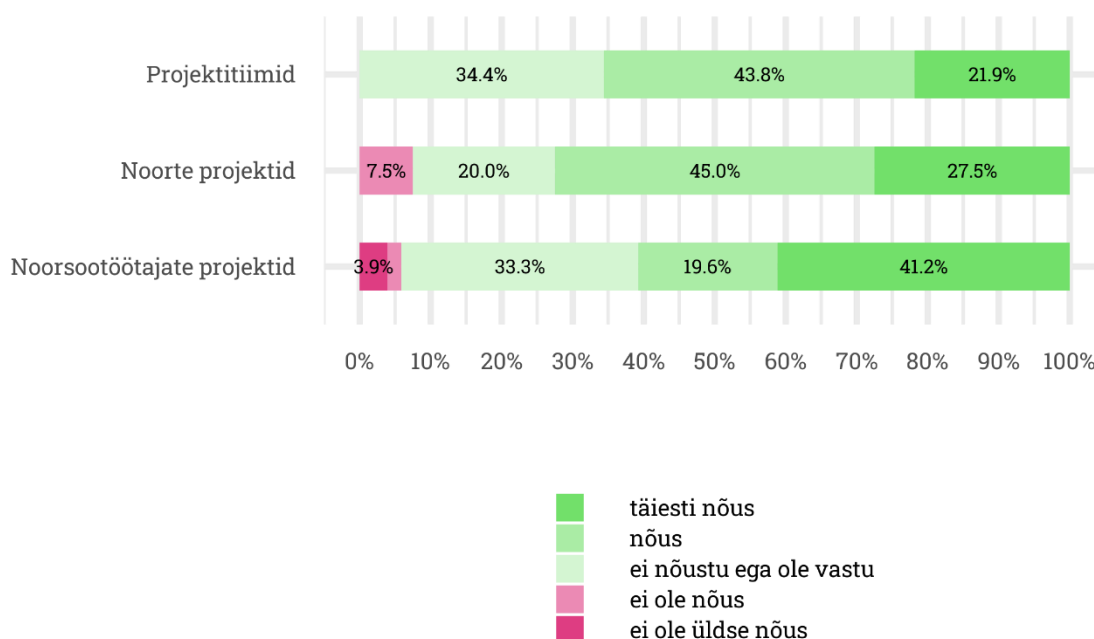
Käitumine ja hoiakud

Digiheaolu tähendab Euroopa noorteprogrammide kontekstis digitehnoloogiate ja -protsesside pidevat mõju inimeste vaimsele, füüsilisele ja emotsionaalsele tervisele.¹⁸ Üle kolmandiku nii noorte kui noorsootöötajate projektide osalejatest **suudab oma digiheaolu eest pärast projekti paremini hoolitseda** (vastavalt 35,9% ja 35,3%). Nagu eelmiste prioriteetide puhul, on ka siin projektitiimide hinnangud projekti mõjule veidi optimistlikumad – 62,6% projektitiimide liikmetest märkis, et osalejad suudavad pärast projekti oma digiheaolu eest paremini hoolitseda.

5.5.2. Prioriteedi kajastumine projektis

Digilahendustega seotud prioriteedi kajastumist projektis peegeldab osalejate rahulolu sellega, kuidas kasutati projektis digiplatvorme ning käsitleti digitaalsust. Projektis digiplatvormide kasutamisega on rohkem rahul projektitiimide liikmed ja noorte projektide osalejad (Joonis 35). Noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejate seas on rahulolu digiplatvormide kasutamisega veidi rohkem mitmekesisust. Rahulolu digitaalsuse käsitlemisega projektis on samuti mõnevõrra kõrgem noorte projektide osalejate ja projektitiimide liikmete seas (mõlemas „nõus“ või „täiesti nõus“ 75%) ning madalam noorsootöötajate projektide osalejate seas (64% „nõus“ või „täiesti nõus“).

¹⁸ <https://participationpool.eu/resource-category/digital-transformation/digital-well-being/>

Joonis 35. Osalejate rahulolu projektis digiplatvormide kasutamise kohta. „Jäin rahule sellega, kuidas projektis kasutati digitaalplatvorme.“ Vastajate osakaalud (%).

5.6. Keskkonnahoid ja jätkusuutlikkus

Lähtuvalt Euroopa Liidu keskkonnahoiuga seotud prioriteetides, oodatakse ka Erasmus+ noorteprogrammilt, et projektides tegeletakse kliimamuutustega seotud teadmiste, oskuste ja hoiakute arendamisega ning jätkusuutlikku arengu edendamiseks. Lisaks projektides arendatavatele pädevustele oodatakse ka projektide korralduslikus pooles keskkonnahoiule tähelepanu pööramist, mh säästlikke tarbimis- ja transpordivalikuid.^{19,20}

5.6.1. Mõju osalejatele

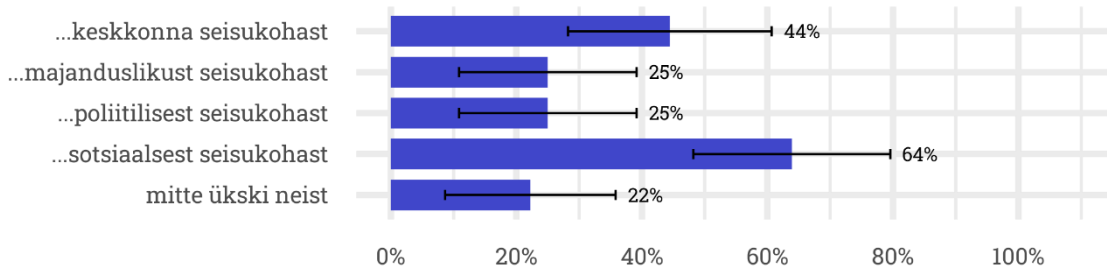
Teadmised

Noorte projektide osalejate hinnangute põhjal (Joonis 36) võib öelda, et kestliku arengu teemasid käsitleti noorte projektides enim sotsiaalsest seisukohast (64%). Samas märkis peaaegu veerand (22%) noorte projektide osalejatest, et nad ei õppinud kestliku arengu kohta mitte midagi (Joonis 36), mis on tähelepanuväärne, sest seda on oluliselt rohkem kui noorte

¹⁹ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-a/priorities-of-the-erasmus-programme>

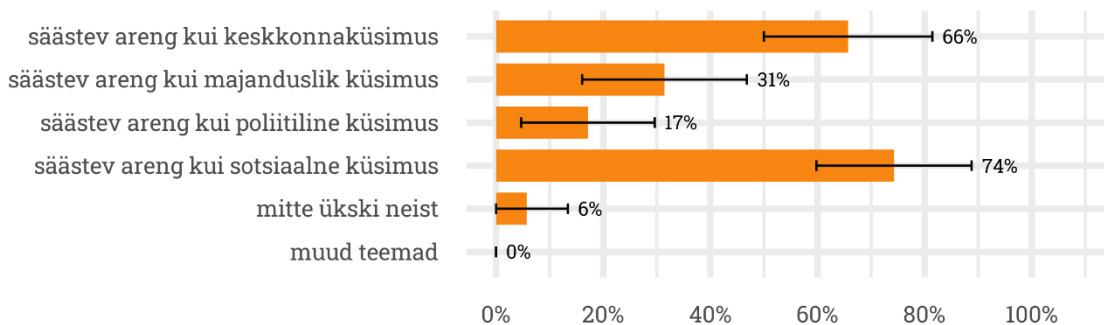
²⁰ <https://europanoored.eu/kvaliteet/prioriteetid/keskkonnahoid/>

osaluse ning kaasatuse ja mitmekesisuse kohta käivate teadmiste juures, kus vaid 6-8% osalejatest leidis, et ei õppinud prioriteediga seotud teemade kohta midagi.

Joonis 36. Projekti käigus õppisin midagi kestliku arengu kohta... (noorte projektide osalejad).

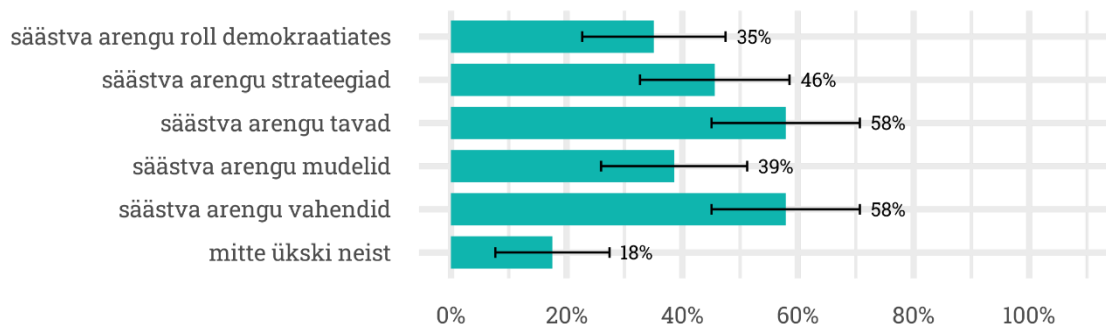
Joonis 37 näitab, et projektitiimide vaade säästva arenguga seotud teemadele, mida projektides käsitleti, peegeldab osalejate kogemusi küllaltki hästi: kõige sagedamini käsitleti projektides säästvat arengut sotsiaalsest ja keskkondlikust vaatenurgast ning harvem poliitilisest ja majanduslikust vaatenurgast.

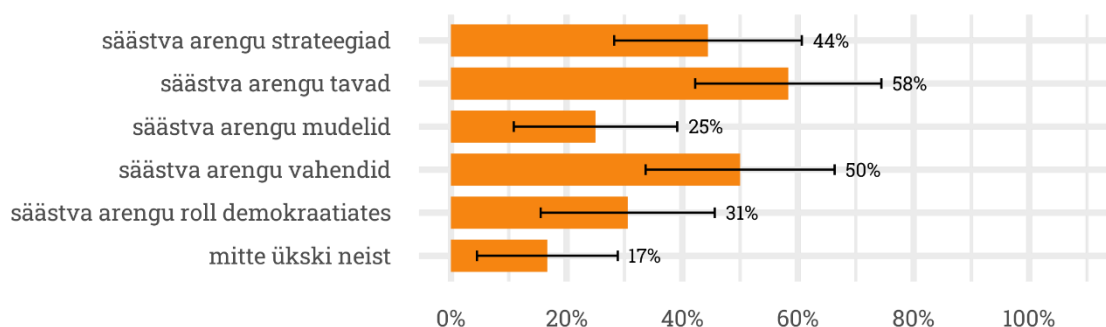
Joonis 37. Projektitiimide vaade säästva arenguga seotud teemade käsitlemisele noorte projektides. „Käsitlesime projektis järgmisi säästlikkusega seotud teemasid...“ (projektitiimid)

Noorsootöötajate projektides nii käsitleti (projektitiimide vaade, Joonis 39) kui omandati (osalejate hinnangud, Joonis 38) kõige rohkem teadmisi säästva arengu tavade ning vahendite kohta. Samas märkis ka noorsootöötajate projektide osalejatest arvestatav osa (18%), et nad ei õppinud mitte ühegi loetletud kestliku arengu teema kohta mitte midagi ning ka projektitiimide liikmetest leidis 17%, et projektis ei käsitletud ühtki nimetatud kestliku arengu teemat. Kuna osalejate keskkonnahoiuga seotud käitumisele ja hoiakutele on projektide mõju tuvastatav (vt allpool „Käitumine ja hoiakud“), võib see viidata probleemidele küsimuse ja/või vastusevariantide sõnastuse või tõlkimisega. Võis juhtuda, et vastajad ei tundnud projektis käsitletud keskkonnahoiu teemasid pakutud variantide seas ära. Samas hinnati projekte ka üldiselt vähem keskkonnahoidlikuks (võrreldes teiste prioriteetidega),

mis viitab sellele, et digilahendused ja keskkonnahoid ei kajastu projektides samavõrd kui noorte osalus ja kaasamine ning mitmekesisus.

Joonis 38. Kestlikuga arenguga seotud teadmised **noorsootõtajate projektides**. „Tegevuse käigus õppisin midagi järgmiste teemade kohta...“

Joonis 39. Projektitiimide vaade kestliku arengu teemade käsitlemisele noorsootõtajate projektides. „Kogu projekti jooksul uurisime...“ (**projektitiimid**)

Käitumine ja hoiakud

Tulemused keskkonnahoiuga seotud käitumise ja hoiakute kohta on mõneti vasturääkivad. Ühest küljest selgub, et noorte projektides võib võrreldes noorsootõtajate projektidega olla osalejate hoiakutele mõnevõrra suurem mõju, sest 58,4% noorte ja 40,3% noorsootõtajate projektide osalejatest leidis, et **projektis osalemine muutis neid keskkonnaprobleemide suhtes tundlikumaks**. Projektitiimide liikmetest arvas 69,5% („nõus“ või „täiesti nõus“), et projekt muutis osalejad säästlikkuse ja kliimaküsimuste suhtes tundlikumaks.

Samas osalejate eneseraporteeritud käitumist uurides selgub, et noorsootõtajate projektide osalejate seas on kõigi kolme keskkonnahoiuga seotud käitumise puhul rohkem vastajaid, kes pärast projekti sellega rohkem tegelevad (Tabel 11). Võimalik, et sõltumata projektis arendatud hoiakutest on noorte projektide osalejatel oma hoiakute käitumises realiseerimisel

– aktiivselt ühiskonnas ja poliitikas panustamisel – rohkem väljakutseid, nt tulenevalt madalamast haridustasemest, nooremast vanusest või väiksemast kogemusest.

	Noorte projektid (% „rohkem kui enne projekti)	Noorsootöötajate projektid (% „rohkem kui enne tegevust“)	Projektitiimid (% „Pärast projekti suudavad osalejad paremini“ - „nõus“/“täiesti nõus“)
...panustan oma igapäevaelus aktiivselt keskkonnahoidlikkusesse	19.4	35.7	63,9
... seisan aktiivselt keskkonnahoidlikkuse eest ühiskonnas	19.4	33.3	66,6
...seisan aktiivselt keskkonnahoidlikkuse eest poliitikas	20	22.8	58,4

Tabel 11. Projektide mõju osalejate keskkonnahoiuga seotud käitumisele.

5.6.2. Prioriteedi kajastumine projektis

Lisaks keskkonnahoiuga seotud pädevuste arendamisele uuriti noorte projektide osalejatelt küsitluses, **kui keskkonnahoidlikuks nad projekti ennast pidasid**. Rohkem kui veerand vastajatest (27,8%) leidis, et projekt oleks võinud olla keskkonnahoidlikum („nõus“ või „täiesti nõus“).

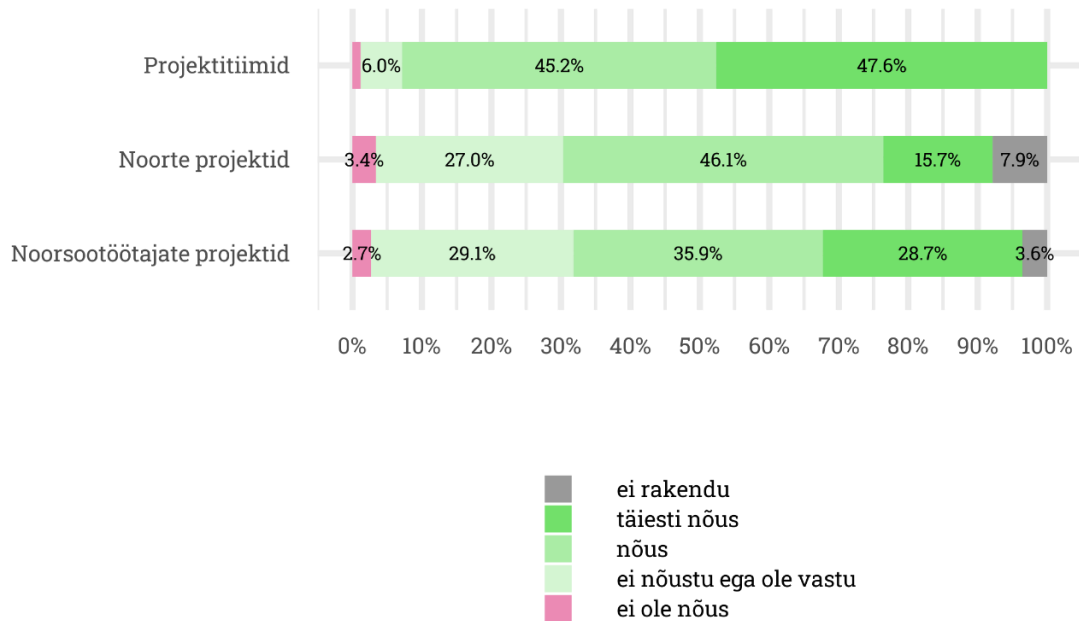
6. Projekti mõju organisatsioonidele ja kohalikele kogukondadele

Kuigi ELi noorteprogrammide eesmärgiks on luua positiivseid muutusi laiemalt kui vaid otseselt projektides osalevatele noortele ja noorsootöötajatele, on varasemad uuringud leidnud, et projektide laiemat mõju on keeruline osalejate küsitlemisega tuvastada, sest süsteemsemad muutused võtavad aega.²¹ Selles peatükis uurime projektide mõju neisse kaasatud organisatsioonidele ja kohalikele kogukondadele, millega projektid seotud olid.

6.1. Mõju organisatsioonidele

Joonis 40 näitab, et kõige suurem mõju oli noortevaldkonna õpirändeprojektidel projektitiimide organisatsioonidele ja võrgustikele. Projektitiimide liikmetest raporteeris lausa 90,1%, mõju oma organisatsioonile/võrgustikule („nõus“ või „täiesti nõus“). Noorsootöötajate projektide osalejatest märkis mõju oma organisatsioonile 64,9% ning noorte projektide osalejatest 58,2%. Arvestades, et noorte projektide osalejad ei pruugi olla oma riigi projektipartneriks oleva organisatsiooni ega ka muude noorteorganisatsioonidega projektiväliselt seotud, pole sellised tulemused üllatavad. Noorte projektide osalejate seas oli enim ka neid, kes märkisid, et antud küsimus pole nende jaoks asjakohane („ei ole kohaldatav“).

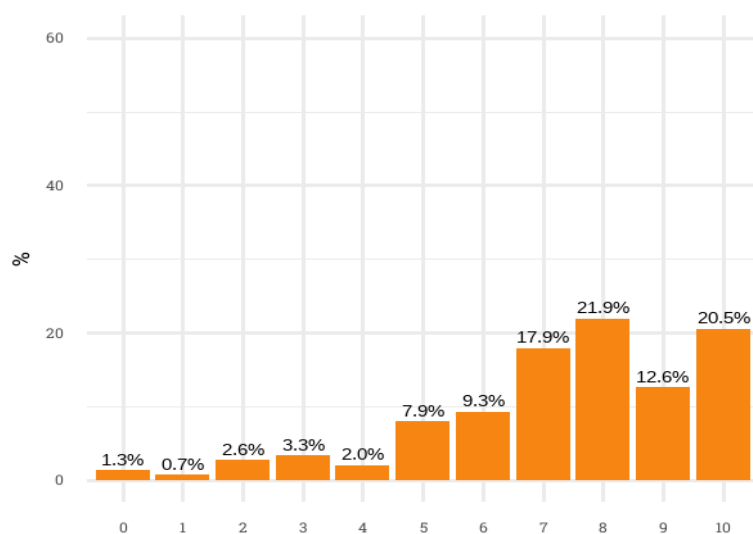
²¹ https://researchyouth.net/wp-content/uploads/2021/04/RAY-MON_Research-Report-20192020.pdf

Joonis 40. Osalemise mõju organisatsioonidele. Noorte ja noorsootöötajate projektide osalejate ning projektitiimide võrdlus.

6.2. Mõju kohalikele kogukondadele

Mõju kohalikele kogukondadele hindasid küsitluses projektitiimide liikmed. Neil paluti hinnata, kui **aktiivselt kohalik kogukond projekti kaasatud** oli (punktiskaalal 0 – „üldse mitte“; 10 – „väga“; Joonis 41). Kogukonna kaasatust hindas maksimaalse hindegaga 20,5% vastajatest ($M = 7,38$, $SD = 2,26$).

Joonis 41. „Kui aktiivselt oli teie kogemuse põhjal projekti kaasatud kohalik kogukond?“ (projektitiimide liikmed)

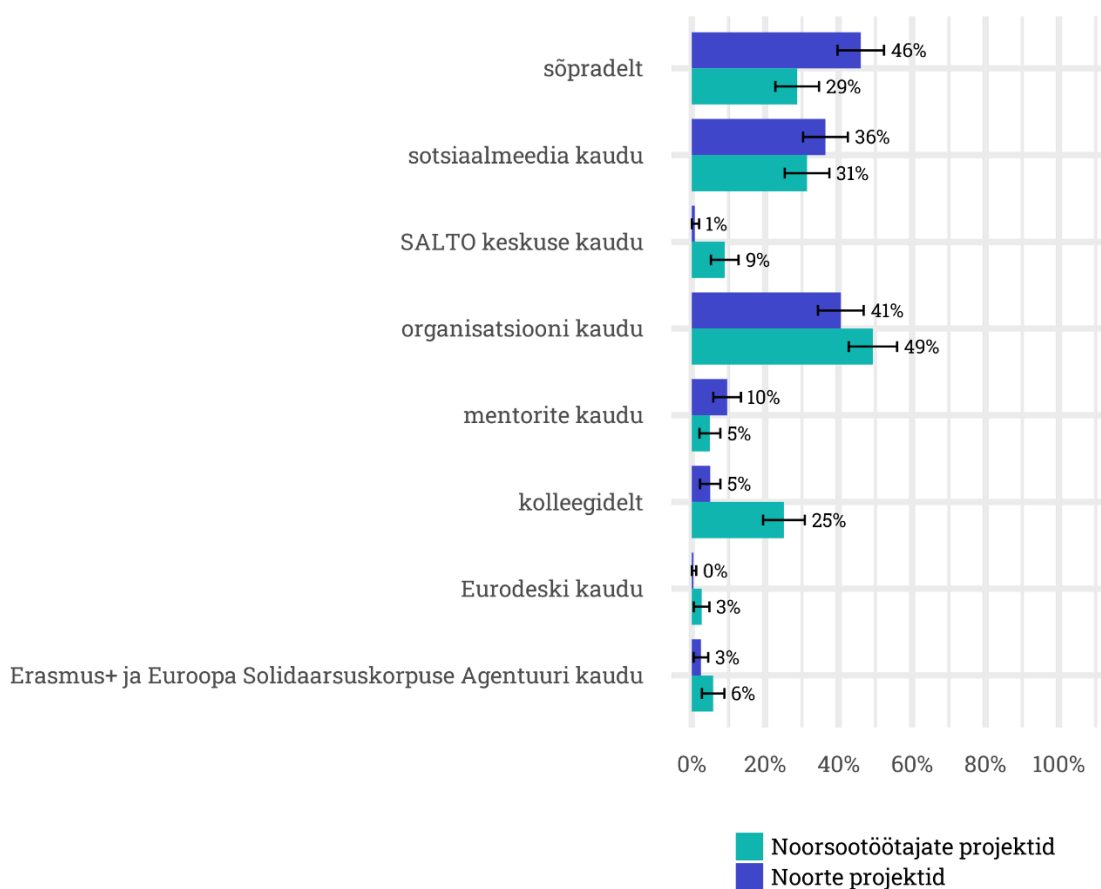
80,6% projektitiimide liikmetest märkis, **et kohalik kogukond on näidanud huvi sarnaste**

tegevuste toetamise vastu tulevikus („nõus“ või „täiesti nõus“) ning 84,8% nõustus, et kohalik kogukond hindas projekti kultuuridevahelist mõõdet.

7. Projektide korraldus

7.1. Projektivõimalustest teadasaamine

Noorsootõtajate ja noorte projektidest teadasaamise kanalites on mõningaid erinevusi (Joonis 42). Noorsootõtajate õpirändeprojektide võimalustest saadi kõige sagedamini teada organisatsioonide ja sotsiaalmeedia kaudu, aga ka sõpradelt ja kolleegidelt. Noorte projektides osalemise võimalusest sai aga kõige rohkem osalejaid teada sõpradelt või organisatsiooni kaudu. Tulemused viitavad sellele, et projektivõimalustest teadasaamiseks kasutatakse väga vähe Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuuri ja Eurodeski kanaleid.

Joonis 42. Sain projektist teada... Vastajate osakaal (%), võimalik valida mitu vastusevarianti

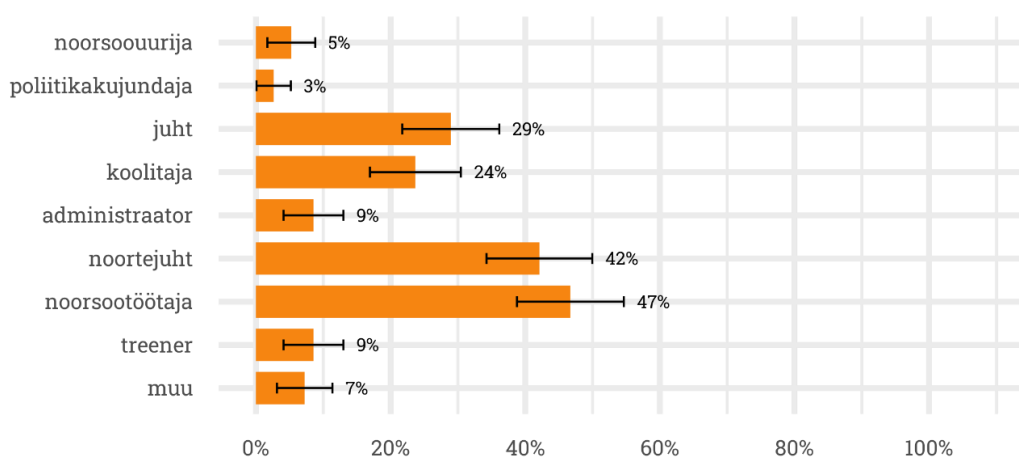
7.2. Projektitiimid, projektijuhtimine ja taotlusprotsess

Projektitiimid

Erasmus+ noorteprogrammi projektide tiimid koosnevad peamiselt noorsootõtajatest, noortejuhtidest, (organisatsiooni vm) juhtidest ning koolitajatest (Joonis 43) ning valdaval enamusel neist on noortevaldkonnas kogemust kuni 10 aastat (Tabel 12). Projektitiimide liikmetest 21,1% määratles oma rolli projektis peamiselt hariduslikuna, 30,3% organisatoorsena ning 48,7% võrdselt haridusliku ja organisatoorsena.

Töökogemus aastates	1 aasta	2-4 aastat	5-7 aastat	8-10 aastat	üle 10 aasta
%	2,9	22,9	25,0	23,6	25,7

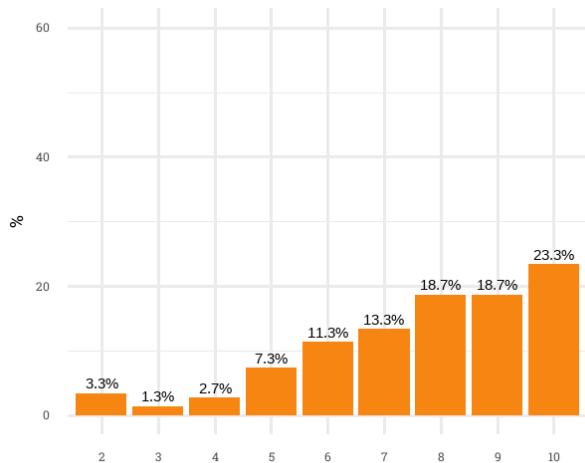
Tabel 12. Projektitiimi liikmete töökogemus noortevaldkonnas. „Umbes mitu aastat olete te noortesoovaldkonnas tegutsenud?“

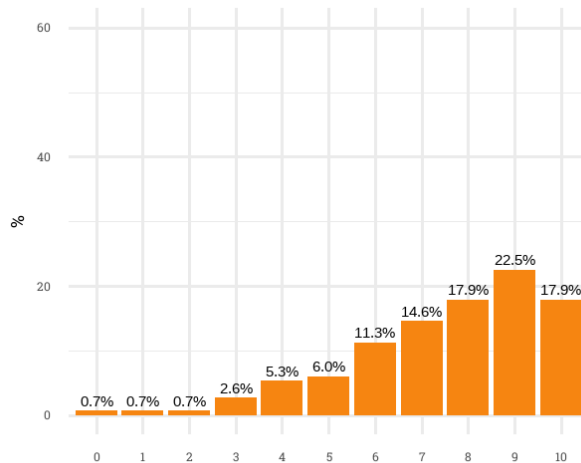
Joonis 43. Projektitiimi liikmete rollid (võimalik valida kuni kolm varianti).

Projektijuhtimine ja taotlusprotsess

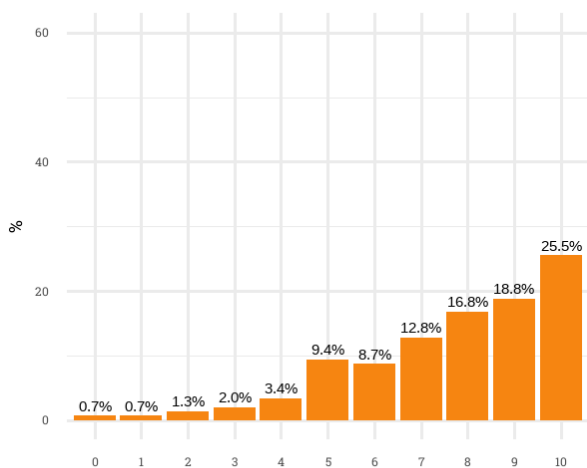
Projektitiimide liikmed hindasid skaalal 0-10 (0 – „üldse mitte“, 10 – „väga“) erinevaid projektijuhtimisega seotud aspekte (vt Joonis 44 kuni Joonis 47). Kõige lihtsamaks pidasid projektitiimide liikmed kõigi taotlusprotsessi ja projektijuhtimisega seotud aspektide juures koostööd projektitiimi sees ($M = 8,93$, $SD = 1,58$) ja koostööd projektipartnerite vahel ($M=8,84$, $SD = 1,50$). Mõnevõrra keerulisemaks peetakse teiste aspektidega võrreldes projektiga seotud administratiivset tööd ($M=7,55$, $SD = 2,10$).

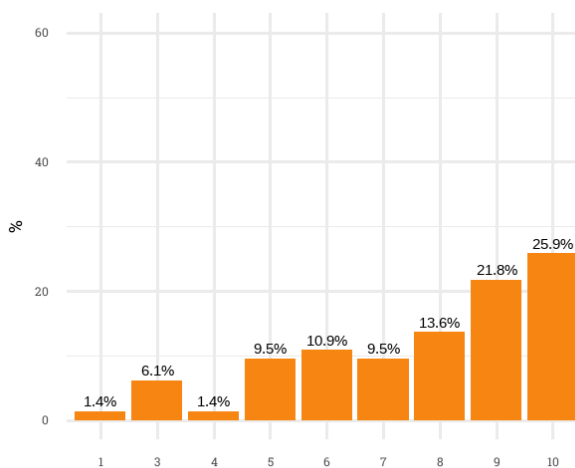
Joonis 44. Kui lihtne oli teie hinnangul üldine kandideerimisprotsess? (**projektitiim**)

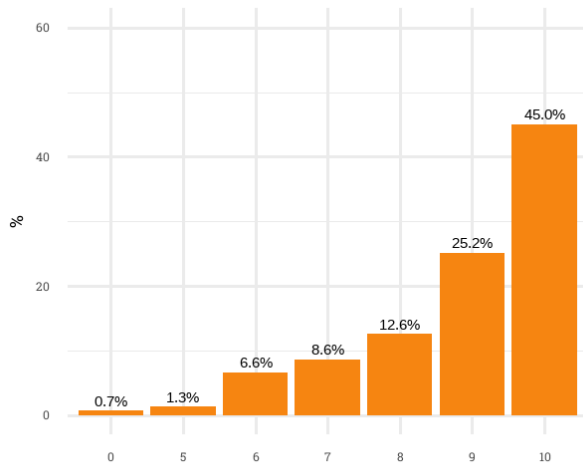
Joonis 45. Kui lihtne oli teie hinnangul projekti haldamine? (**projektitiim**)

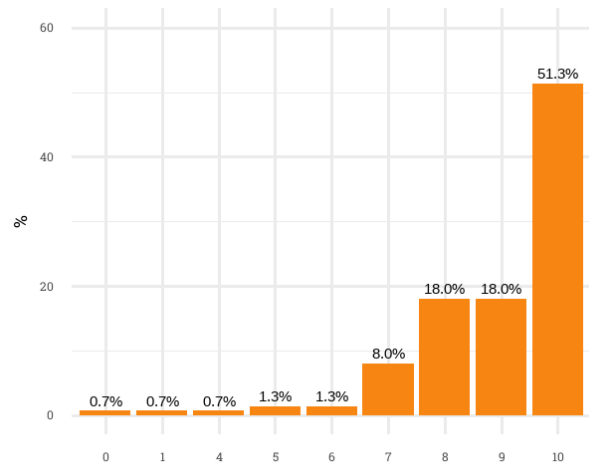
Joonis 46. Kui piisav oli teie hinnangul projekti rahastus? (**projektitiim**)

Joonis 47. Kui usaldusväärased olid teie hinnangul programmi veebipõhised vahendid? (**projektitiim**)

Joonis 48. Kui hästi toimis teie kogemuse põhjal koostöö kõigi partnerite vahel? (**projektitiim**)

Joonis 49. Kui hästi toimis teie kogemuse põhjal koostöö projektimeeskonnas? (**projektitiim**)

7.3. Noortepass

Tulemuste põhjal saab öelda, et noortepass on projektidesse hästi integreeritud ning valdav enamus osalejatest saab õpirände lõpus noortepassi. Suur osa osalejatest aga pole noortepassi pärast projekti oma kompetentside tõendamiseks kasutanud.

Noortepassi sai projektiga seoses 83,1% noorte projektide osalejatest ning 77,1% noorsootõtajate projektide osalejatest (Tabel 13). Eelmises kolmes uuringutsüklis (2015-2020) said noortepassi keskmiselt 80,9% noortevahetuste ja 82,4% noorsootõtajate õpirändeprojektide osalejatest²², seega pole suuri muutusi noortepassi integreerimises toimunud.

	Noorte projektid (%)	Noorsootõtajate projektid (%)
Jah	83,1	77,1
Mitte veel, aga ootan selle saamist	6,4	13,5
Ei	10,6	9,4

Tabel 13. Noortepass projekti lõpus. Noorte ja noorsootõtajate projektide osalejad (%). „Kas saite projekti raames Noortepassi sertifikaadi?“

²² Salu, J., Haljasmets, K., Aps, J., Akkermann, C., Kaldmaa, K., & Pedjasaar, M. (2021). *Erasmus+: Euroopa Noored programmi tulemuste ja mõju-uuring. Analüüs uuringutsüklite 2015/2016, 2017/2018 ja 2019/2020 põhjal*. Stories For Impact OÜ & Haap Consulting OÜ. https://europanoored.eu/wp-content/uploads/2021/02/RAY-MON-EE-analuusiraport_Final-19.02.21.pdf

Projektitiimide liikmed hindasid, kui hästi oli noortepass projekti integreeritud ((0 – „üldse mitte“; 10 – „väga hästi“), ning neist 42,7% hindas noortepassi integreeritust projekti maksimaalse, 10-pallise hindegaga (M=8,93).

Kuna lisaks eneseanalüüsi protsessile on noortepass ka pädevuste omandamise tunnistuseks, uuriti osalejatelt, kas nad on noortepassi kunagi sel eesmärgil kasutanud. Tulemused viitavad sellele, et suur osa projektides osalejatest ei kasuta noortepassi, sõltumata tegevustüübist (Tabel 14). Siiski on peaaegu veerand noorsootöötajate õpirändeprojekides osalejatest noortepassi tööle kandideerimisel kasutanud. Kuigi käesolevate andmete põhjal pole võimalik öelda, kui palju noorsootöötajate õpirändeprojekide osalejatest ka tegelikult noorsootööd teevad, on teadlikkus noortepassist ilmselt suurim just noortevaldkonnas ning just see võibki siin rolli mängida.

	Noorte projektid (%)	Noorsootöötajate projektid (%)
jah, edasi õppima minemiseks	16,1	17,6
jah, tasustatud praktikale kandideerimiseks	5,9	15,4
jah, tasustamata praktikale kandideerimiseks	6,8	12,2
jah, tööle kandideerimiseks	13,1	24,4
ei	68,6	57,9

Tabel 14. Noortepassi kasutamine. Noorte ja noorsootöötajate projektide osalejad (%). „Kas te olete kunagi Noortepassi sertifikaati kasutanud?“

8. Kokkuvõte ja järeldused

8.1. Põhitulemuste kokkuvõte

Selles alapeatükis esitame põhitulemused Erasmus+ noorteprogrammi osalejate gruppide lõikes: noorte projektide osalejad, noorsootõtajate projektide osalejad ja seejärel projektitiimid.

Noorte projektid

- Noorte projektide osalejatest 60,4% olid naised ning 33% mehed.
- Üle poole osalejatest on varem sarnastes projektides osalenud ning projektidest saadakse kõige sagedamini teada sõpradelt (46%), organisatsioonide (41%) ja sotsiaalmeedia kaudu (36%). Vaid 0-3% noorte projektide osalejatest sai projektivõimalusest teada läbi Eurodeski või Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri.
- Ligi kolm neljandikku osalejatest elab (suur)linnades.
- Noorte projektides osalevad ja neid veavad eest üsna kõrgelt haritud inimesed. 42,8% osalejatest ja 71,3% projektitiimide liikmetest on kõrgharidusega.
- Tööhõive poolest on enamus (65%) noorte projektide osalejatest õpilased/üliõpilased. 28% osalejatest töötas ning 25% tegi vabatahtlikku tööd. Noorte projektide korraldajatest töötas 65,2% ning õppis 31,2%.
- 17,9% osalejatest ning 17% projektitiimide liikmetest kuulub mingisse vähemusgruppi.
- Noorte projektide osalejate seas on rohkem (44,3%) vähemate võimalustega inimesi kui noorte projektide korraldajate seas (28,3%). Vähemate võimalustega osalejatest moodustavad kõige suurema osa majanduslikke takistusi kogevad noored.
- Üle 80% osalejatest liitub projektiga selleks, et saada uusi kogemusi või õppida midagi uut.
- Võrreldes noorsootõtajate projektidega annavad noorte projektide osalejad sagedamini maksimumhindeid sellele, mil määral nad projekti nautisid.
- Üle poole osalejatest õppis midagi teistega koos töötamise, võimalustest lähtuvalt tegutsemise, empaatilise ja loominguilise ideede väljenduse, loogilise mõtlemise kasutamise ning eri keeltes suhtlemise kohta.

- Üle 80% osalejatest parandas projektis teise kultuuritaustaga inimestega läbisaamise võimet, arutlemise ja kriitilise mõtlemise võimet, võõrkeelt kõnelevate inimestega suhtlemise ning eri seisukohtade korral paremini ühiste lahenduste leidmise võimet.
- 86% osalejatest tunneb end pärast projekti enesekindlamana ning 79% empaatilisemana.
- Erasmus+ noorteprogrammi neljast horisontaalsest prioriteedist (digilahendused, noorte osalus, kaasamine ja mitmekesisus, keskkonnahoid) kajastuvad noorte projektides enim noorte osaluse ning kaasamise ja mitmekesisuse prioriteet.
- Noorte projektide osalejad tajuvad projektide mõju noorte osalusele ja kodanikupädevustele. 60,8% osalejatest osaleb pärast projekti kodanikuühiskonnas rohkem kui enne.
- Noorte osaluse prioriteet kajastub noorte projektide korralduses: üle 80% osalejatest tundis, et sai projekti oma ideede ja seisukohtadega panustada.
- Projektitiimide liikmed on projektide mõju osas optimistlikumad kui osalejad. Kuigi noorte projektides hindas üle 90% projektitiimide liikmetest, et osalejad suudavad pärast projekti paremini diskrimineerimise ja sallimatuse vastu võidelda, märkis vaid veidi üle kolmandiku osalejatest, et nad võitlevad pärast projekti rohkem diskrimineerimise ja sallimatuse vastu.
- Kaasamise ja mitmekesisuse prioriteet kajastub noorte projektide korralduses ning tulemused viitavad sellele, et projektides kaasamisel esinevad takistused ületatakse edukalt. 82,2% noorte projektides takistusi kogunud või märganud osalejatest leidis, et esinenud takistustest õnnestus projekti käigus üle saada.
- Kuigi 58,4% osalejatest leidis, et projektis osalemine muutis neid keskkonnaprobleemide suhtes tundlikumaks, siis käitumises väljendub see hoiakumuutus veidi nõrgemalt: pärast projekti panustab umbes viiendik osalejatest oma igapäevaelus aktiivselt keskkonnahoidlikkusse või seisab aktiivselt keskkonnahoidlikkuse eest ühiskonnas rohkem kui enne projekti.
- Kuigi üle 80% osalejatest sai projektiga seoses noortepassi, siis 68,6% osalejatest pole noortepassi (veel) oma pädevuste tõendamiseks kasutanud.

Noorsootöötajate projektid

- Noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejatest moodustavad enamuse naised (64,9%).
- 82% osalejatest elas linnades ning 14% maapiirkonnas (küla, talu või kodu maal).
- Kolm neljandikku osalejatest on varem sarnastes projektides osalenud.
- Noorsootöötajate õpirändeprojektidest saadakse kõige sagedamini teada organisatsioonide (49%) ja sotsiaalmeedia (31%) kaudu, aga ka sõpradelt (29%) ja kolleegidelt (25%). Eurodeski või Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri kaudu jõudis projektivõimalus 3-6% osalejateni.
- 77,1% osalejatest sai projekti lõpus noortepassi. 57,9% osalejatest pole noortepassi kunagi kasutanud ning veerand osalejatest on noortepassi kasutanud tööle kandideerimisel.
- Pea kolm neljandikku osalejatest on kõrgharidusega. Noorsootöötajate õpirändeprojekte juhivad ja korraldavad pea eranditult kõrgharidusega inimesed (97,5%).
- Osalejatest 55% töötavad, 38% õpivad, 30% teevad vabatahtlikku tööd ning 17% määratles end töötuna. Andmed ei võimalda eristada, kui suur osa töötavatest osalejatest töötavad noortega ehk kuuluvad noorsootöötajate õpirände tegelikku sihtrühma.
- Ligi kolmandik osalejatest kuulub mõnda vähemusgruppi ning pea pooled osalejatest on vähemate võimalustega. Neist enim tajub elus takistusena oma majanduslikku olukorda või sotsiaalset tausta.
- Projektiga liitumise kõige populaarsemateks põhjusteks olid uute kogemuste saamine ja millegi uue õppimine. Vähem liituti noorsootöötajate õpirändeprojektidega lõbutsemiseks ning sotsiaalpoliitiliste probleemidega tegelemiseks.
- Projektis omandatud noorsootöö-alastest teadmistest õpiti kõige rohkem mitteformaalõppe ning kõige vähem noortevaldkonna poliitika kohta.
- 87% osalejatest sai tealikuks sellest, milliseid pädevusi nad edasi arendada tahavad ning 81% leidis, et projekt on nende noorsootööd juba mõjutanud.
- Projektid mõjutavad ka noorsootöötajate oraganisatsioone ja võrgustikke: 64,9% osalejatest leidis, et projektis osalemine on juba avaldanud mõju ta organisatsioonile/võrgustikule.

- Erasmus+ noorteprogrammi horisontaalsetest prioriteetidest kajastusid noorsootöötajate õpirännetes enim kaasamine ning noorte osalus. Projekte hinnati vähem digitaalseks ja jätkusuutlikuks ning sagedamini kaasavaks ja osalust soodustavaks.
- 28% osalejatest ei õppinud midagi ühegi digilahendustega seotud teema kohta ning 18% ei õppinud midagi ühegi uuringus käsitletud kestliku arengu teema kohta. Seda on tunduvalt rohkem kui noorte osaluse ning kaasatuse seotud teadmiste puhul, kus mitte midagi ei õppinud nende prioriteetidega seotud teemade kohta vaid 6-8% noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejatest.
- Prioriteetidega seotud teadmiste arengu analüüs viitab noorsootöötajate õpirändeprojektide praktilisele suunitlusele. Enim saadi projektide käigus teada programmi prioriteetidega seotud vahenditest ning vähem prioriteetide rollist demokraatias või prioriteetidega seotud mudelitest.
- 40,3% osalejatest leidis, et projektis osalemine muutis neid keskkonnaprobleemide suhtes tundlikumaks. Üle kolmandiku osalejatest panustab pärast projekti rohkem igapäevaelus aktiivselt keskkonnahoidlikkusse ning seisab ühiskonnas aktiivselt keskkonnahoidlikkuse eest.

Projektitiimide liikmed

- Erasmus+ noorteprogrammi projekte korraldavate inimeste haridustase on kõrge. 71,3% noorte ja 97,5% noorsootõtajate projektide tiimides moodustavad kõrgharidusega inimesed.
- 85,8% projektitiimide liikmetest on ka varem sarnaseid Euroopa projekte korraldanud. Eelmises uuringutsükli märkis pea poole vähem projektitiimide liikmetest, et nad on sarnaseid projekte varem korraldanud.
- Valdav enamus projektitiimide liikmetest töötavad, ligi kolmandik õpivad ning umbes neljandik teevad vabatahtlikku tööd. Noortevaldkonnas tegutsemise kogemust on suurel osal projektitiimide liikmetest kuni 10 aastat. Ametikohtade poolest on projektitiimides enim noorsootõtajaid (47%), noortejuhte (42%), juhte (29%) ning koolitajaid (24%).
- Peaaegu pooled projektitiimide liikmetest panustasid projekti võrdselt nii hariduslikus kui organisatoorses rollis (48,7%), 21,1% määratles oma rolli vaid hariduslikuna ning 30,3% vaid organisatoorsena.
- 17% noorte ning 32,5% noorsootõtajate projektide korraldajatest kuulub mõnda vähemusgruppi. Projektitiimides on enim keelelisse või rahvusvähemusse kuulujaid.
- Vähemate võimalustega inimesed moodustavad projektitiimide liikmetest 28,4%. Pooled vähemate võimalustega projektitiimide liikmetest tajuvad elus takistusi ebapiisavate rahaliste vahendite, 35% oma sotsiaalse tausta ning 35% ka oma perekondlike kohustuste ja/või sidemete tõttu.
- 90,1% projektide korradajatest leidis, et osalemine projektis oli juba avaldanud mõju ta võrgustikule või organisatsioonile.
- Projektitiimide liikmed õppisid projektide käigus midagi uut noorte tegelikkuse (69%), mitteformaalse õppe (69%), organisatsioonilise õppimise ja arengu (65%) ning noorsootöö (69%) kohta. Vähem õpiti noortepoliitika kohta (16%).
- Erasmus+ üldeesmärkidest panustasid projektid projektitiimide hinnangul enim osalejate isikliku (84%) ja haridusliku arengu (78%) toetamise ja kodanikuaktiivsuse suurendamise (74%). Harvem märkisid projektitiimid Erasmus+ üldeesmärkidest noortepoliitika-alase koostöö edendamist (44%).
- Erasmus+ noorteprogrammi strateegilistest eesmärkidest panustasid projektid projektitiimide hinnangul rohkem organisatsiooni tasandi eesmärkidesse ning vähem poliitika tasandi eesmärkidesse. Kõige rohkem raporteerisid

projektitiimid projektiga mitteformaalse õpirände edendamist (58%), noorte aktiivse osaluse soodustamist (55%) ja koostöö tugevdamist organisatsioonide tasandil. Projektiga poliitika tasandil uuenduslikkuse suurendamist märkis 5%, koostöö tugevdamist 4% ning kvaliteedi parandamist 5% projektitiimide liikmetest.

- Programmi nelja horisontaalse prioriteediga (noorte osalus, kaasamine ja mitmekesisus, digilahendused, keskkonnahoid ja jätkusuutlik areng) seotud projekti mõjude osas olid projektitiimid veidi optimistlikumad kui osalejate endi hinnangud oma arengule väita lubavad. Nt leidis üle 90% projektiimide liikmetest, et osalejad suudavad pärast projekti paremini oma õiguste eest seista või diskrimineerimise ja sallimatuse vastu võidelda, kuid osalejatest tajus 34-42%, et tegelevad nende tegevustega pärast projekti rohkem kui enne.
- 80,6% projektitiimide liikmetest märkis, et kohalik kogukond on näidanud huvi sarnaste tegevuste toetamise vastu tulevikus ning 84,8% nõustus, et kohalik kogukond hindas projekti kultuuridevahelist mõõdet.
- Projektijuhtimisega seotud aspektidest tajuvad projektitiimid kõige lihtsamana koostööd projektitiimi sees ja koostööd projektipartnerite vahel. Mõnevõrra keerulisemaks peetakse teiste aspektidega võrreldes projektiga seotud administratiivset tööd.

8.2. Järeldused: Programmi mõju Eesti noortele ja noorsootööl

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, milline on Erasmus+ noorteprogrammi raames rahastatud õpirändeprojektide mõju osalejatele, projektitiimide liikmetele, osalevatele organisatsioonidele ja kohalikele kogukondadele, millega projektid seotud olid. Lisaks oli eesmärgiks uurida ligipääsu programmi tegevustele ning saada ülevaade osalejate profiilist ja rahastatud projektide korralduslikust poolest. Analüüsis kasutasime rahvusvahelise RAY võrgustiku korraldatud küsitlusuuringu *RAY MON – Research-based analysis and monitoring of Erasmus+ Youth in Action* Eesti andmeid, s.t selliste osalejate vastuseid, kes olid pärit Eestist või osalesid Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuuri noorteprogrammide keskuse kui Erasmus+ Eesti riikliku agentuuri rahastatud projektides.

Mõju noorte ja noorsootõtajate teadmistele, oskustele ja hoiakutele

Erasmus+ programmi neli horisontaalset prioriteeti, millega arvestatakse ka projektide rahastustaotluste hindamisel, on (1) noorte osalus, (2) kaasamine ja mitmekesisus, (3) digilahendused ja (4) keskkonnahoid. Osalejad tajusid, et projektides kajastusid neist enim noorte osalus ning kaasamine ja mitmekesisus, kuid projektid arendavad mingil määral siiski kõigi prioriteetidega seotud teadmisi, hoiakuid ja käitumisi.

Rahvusvahelistel noortevaldkonna projektidel on oluline roll Eesti noorte kodanikuaktiivsuse suuendamisel nii läbi noorte endi aktiveerimise kui Eesti noorsootõtajate kodanikuhariduse alaste pädevuste arendamise. 60,8% noorte projektide osalejatest leidis, et nad osalevad pärast projekti kodanikuühiskonnas rohkem kui enne ning 72% noorsootõtajate projektide osalejatest õppis midagi uut aktiivse osalemise vahendite kohta. Kuigi analüüsis kajastuvad ka teistest riikidest pärit osalejate vastused, kes osalesid Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse Agentuuri rahastatud projektides, on projektide mõju noorte osaluse ja kodanikuaktiivsusega seotud käitumisele märkimisväärne just Eesti kontekstis, kus noori iseloomustavad juba aastaid küll kõrged ühiskonnaalased teadmised, kuid kesine osalus kodanikuühiskonnas.^{23,24} Seega võivad rahvusvahelised noortevaldkonna õpirändeprojektid noorte ühiskonnaalaste teadmiste parandamise kõrval lisaks ka aktiveerida Eesti noori neid teadmisi rakendama ning kodanikuühiskonda aktiivsemalt panustama. Ka noorsootõtajate teadmiste areng noorte osaluse toetamise kohta on valdkonnale oluline, eriti arvestades, et noorte kodanikuhariduse toetamist on Eesti noorsootõtajad varem välja toonud kui üht oma noorsootöö-alaste pädevuste nõrgimat komponenti.²⁵

Kuigi üle kolmandiku kõigist osalejatest tajusid, et suudavad oma digiheaolu eest pärast projekti paremini hoolitseda, on digilahendustega seotud teemade integreerimisel projektidesse arenguruumi. Üle neljandiku noorsootõtajate õpirändeprojektide osalejatest (28%) ei õppinud midagi ühegi digilahendustega seotud teema kohta. Seda on tunduvalt rohkem kui teiste horisontaalsete prioriteetide (noorte osalus ning kaasatus ja mitmekesisus) puhul, kus mitte midagi ei õppinud prioriteediga seotud teemade kohta vastavalt vaid 6-8% vastajatest. Tulemused võivad viidata sellele, et digilahendustega seotud teemad on

²³ Toots, A. (toim.) (2017). Noorte kodanikukultuur muutuvus maailmas. Eesti tulemused IEA Rahvusvahelises Kodanikuhariduse Uuringus (ICCS 2016). Tallinn, Tartu: TLU, HTM.
https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/iccs_2016_eesti_raport_211217_loplik.pdf

²⁴ Ümarik, M. (toim.) (2023). NOORTE HÄÄL DEMOKRAATIA KRIISIS: KODANIKUHARIDUSE VÄLJAKUTSED. IEA 2022. aasta rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu (ICCS 2022) Eesti tulemused. Tallinn: Tallinna Ülikool.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-11/ICCS%202022%20Eesti%20raport%2028.11.pdf?fbclid=IwAR27LxugTUrvSEz-hUEk0GrPAoQ7LDJ1TYy97SIRDKjkENPUqTaUsxZh9sk>

²⁵ Käger, M., Kivistik, K., & Tatar, M. (2017). Noorsootõtajate koostisvajaduse uuring. Tartu: Balti Uuringute Instituut.
<https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Noorsoot%C3%B6%C3%B6tajate-koostisvajaduse-uuring-2017.pdf>

projektides vähem kajastatud või nendega käsitlemiseks kasutatud meetodid vähem tõhusad. See peegeldab digilahendustega seotud olukorda Eesti noortevaldkonnas laiemalt – nimelt on varasemad uuringud viidanud nii noorsootöötajate kõhklustele seoses digivahendite kasutamisega noorsootöös,²⁶ noorsootöötajate madalale digipädevusele²⁷ kui ka vajadusele digipädevuse tähendust ja kontseptsiooni Eesti noorsootöös üldse paremini mõista.²⁸

Ligipääs programmi tegevustele

Õpirändeprojektides osaleb olulisel määral vähemusgruppidesse kuuluvaid ning vähemate võimalustega osalejaid. Nt noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejatest moodustavad mõnda vähemusgruppi kuuluvad pea kolmandiku – enamuse neist määratlesid end rahvuse, keele- või soo põhjal vähemusgruppi kuuluvaks. Vähemate võimalustega osalejatena määratles end üle 40% osalejatest nii noorte kui noorsootöötajate projektide puhul. Kõige suurem osa vähemate võimalustega osalejatest kogeb elus majanduslikel põhjustel takistusi ning vähemalt veerandi vähemate võimalustega osalejatest moodustavad ka terviseprobleemide tõttu takistusi kogevad inimesed.

Samas aga püsib kõrge nii noorte kui noorsootöötajate projektide osalejate haridustase ning kõrgharidusega osalejate määr on noorte projektides võrreldes eelmiste uuringutsüklitega isegi kasvanud. Lisaks moodustavad üle poole noorte projektide osalejatest ning kolm neljandikku noorsootöötajate õpirändeprojektide osalejatest inimesed, kes on juba varem sarnastes projektides osalenud. Ühest küljest viitab selline tulemus küll osalejate rahulolule varasemate projektikogemustega, sest osaletakse uuesti, kuid teisalt on see ohumärk sellest, et õpirändeprojektid võivad muutuda järjest suletumateks üritusteks, kus osalevad aina samad noored ja noorsootöötajad. Sellised tulemused viitavad vajadusele pöörata noortevaldkonna õpirännete sihtrühmas rohkem tähelepanu ka madalama haridustasemega osalejate kaasamisele. Lisaks tuleks organisatsioonidel osalejate valikul veenduda, et noorte (kõrge) haridustase ega varasem rahvusvaheline projektikogemus ei saaks osalemise eeldusteks.

²⁶ Käger, M., Kaldur, K., Vollmer, M., Krenjova, J., Talur, P., & Hänni, L. (2016). Infotehnoloogiliste võimaluste rakendamine noorsootöös: uuringuaruanne. Tartu: Balti Uuringute Instituut, e-Riigi Akadeemia. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Infotehnoloogiliste-voimaluste-rakendamine-noorsootoos-uuringuaruanne.pdf>

²⁷ Käger, M., Kivistik, K., & Tatar, M. (2017). *Noorsootöötajate koolitusvajaduse uuring*. Tartu: Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Noorsoot%C3%B6%C3%B6tajate-koolitusvajaduse-uuring-2017.pdf>

²⁸ Kerner, K. (2019). Noorsootöötajate digipädevuste arendamine nutikas noorsootöös. Magistritöö. Tallinna Ülikool. <https://www.etera.ee/s/CmT2aJHoXh>

Projektijuhtimine ja -korraldus

Projektide korraldusliku poole analüüsist selgus, et kõige keerulisemaks peavad projektitiimid projektijuhtimises administratiivset poolt. Kõige sujuvamaks hinnatakse koostööd projektitiimi sees ning koostööd projektipartneritega. Projektitiimide liikmetest on lausa 85,8% varem sarnaseid projekte korraldanud. See võib viidata asjaolule, et kogemus mängib olulist rolli projektidele edukalt rahastuse taotlemisel ning rahastajal on seega oluline jätkata tegevusi väiksema kogemustepagasiga projektitiimide toetamiseks, pöörates tähelepanu just haldamisega seotud teemadele.

Kooskõla rahvusvahelise tasandi noortevaldkonna poliitikaga

Nagu eelnevalt mainitud, panustavad õpirändeprojektid kõigisse nelja horisontaalsesse prioriteeti, kuid prioriteetidid eristuvad üksteisest selle poolest, mil määral need projektides kajastuvad. Lisaks Erasmus+ programmi prioriteetidele eeldatakse õpirändeprojektidelt panustamist Euroopa noorte eesmärkidesse²⁹, mis on osa Euroopa noortestrategiast 2019-2027. Õpirändeprojektide tulemuste analüüs Eesti kontekstis näitas, et kõige selgemalt panustavad projektid järgmistesse Euroopa noorte eesmärkidesse:

- **Noorte kaasamine ELis**, mille all peetakse silmas ka noorte kuuluvustunnet ELi ja selle väärtustega. Tulemused viitasid sellele, et noorte projektide osalejad tajuvad pärast projekti tugevamat seotust Euroopaga.
- **Kaasav ühiskond ning koht ja osalusvõimalused kõigile noortele.** Kaasamise ja mitmekesisusega arvestamine kajastus väga selgelt osalejate projektikogemustes. 82,2% noorte projektide jooksul takistusi kogenud või märganud osalejatest leidis, et neist õnnestust projekti käigus üle saada. Samuti tundis üle 80% osalejatest, et said projekti oma ideede ja seisukohtadega panustada.
- **Informatiivne ja konstruktiivne dialoog**, mille all peetakse silmas ka digipädevusi ja võimekust infot kriitiliselt hinnata. 40% noorte projektide osalejatest omandas projektis teabe- ja andmepädevusega seotud oskusi ning üle kolmandiku kõigist osalejatest tundis, et suudab oma digiheaolu eest pärast projekti paremini hoolitseda.
- **Jätkusuutlik roheline Euroopa.** 58,4% noorte ja 40,3% noorsootöötajate projektide osalejatest leidis, et projektis osalemine muutis neid keskkonnaprobleemide suhtes tundlikumaks. Umbes viiendiku puhul noorte projektide osalejatest ning kolmandiku puhul noorsootöötajate projektide osalejatest peegeldub see hoiak ka käitumises, sest nad märkisid, et seisavad pärast projekti rohkem keskkonnahoidlikkuse eest ühiskonnas või panustavad igapäevaelus keskkonnahoidlikkusse.

Uuringu tulemused viitavad sellele, et õpirändeprojektides on veel arenguruumi järgnevate Euroopa noorte eesmärkidega seoses:

²⁹ <https://youth-goals.eu/>

- **Sooline võrdõiguslikkus.** Käesoleva analüüsi eesmärgiks ei olnud võrrelda projektide mõju osalejate oskustele, teadmistele ja hoiakutele ega hinnanguid projektikogemustele sugude lõikes, kuid osalejatest ning projektitiimidest moodustavad enamuse naised, mis viitab vajadusele pöörata tähelepanu poiste ja meeste ligipääsule.
- **Maapiirkondade noorte kaasamine.** Käesoleva uuringu tulemuste järgi elab üle 70% noorte projektide osalejatest ning üle 80% noorsootõtajate projektide osalejatest linnades.

Programmi panus Eesti noortevaldkonda

Uuringu tulemuste järgi **panustavad Erasmus+ noorteprogrammid Eesti noortevaldkonna arengukava strateegilistesse eesmärkidesse.** Nagu ülalpool toodud, aktiveerivad noorteprojektid noori rohkem kodanikuühiskonnas osalema ning arendavad noorsootõtajate kodanikuhariduse alaseid pädevusi – mõlemad on varasemates uuringutes Eesti noorte ja noortevaldkonna kitsaskohtadena välja toodud^{30,31,32} ning noorte kodanikuaktiivsuse võimestamine on Eesti noortevaldkonna arengukava üks tegevussuundadest.³³ Lisaks näitasid uuringu tulemused, et Eesti **noortevaldkonna strateegilistest tegevussuundadest peegeldub projektides hästi ka noorte, nende pakutud lahenduste ja ideedega arvestamine.** Valdav enamus projektides osalenud noortest tundis, et nad said projekti oma seisukohtade ja ideedega panustada ning samuti näitasid uuringu tulemused noorte väga kõrget rahulolu sellega, kuidas nende ideid projektides arvesse võeti. Nii võivad noorteprojektid olla paljudele noortele oluliseks võimestavaks kohaks, kus harjutada oma hääle kuuldavaks tegemist ja end puudutavates otsustes kaasa rääkimist.

Noorte ja noorsootõtajate projektid võivad aidata kaasa tõrjutuse vähendamisele Eesti noorsootöös laiemalt. Uuringu tulemuste järgi tajuvad osalejad selgelt projektide positiivset mõju oma võimele teha koostööd ja suhelda teistsuguse kultuuri- ja keeletaustaga inimestega. Lisaks kultuurilisele mitmekesisusele, mille tingib projektide rahvusvaheline mõõde, on osalejate seas mitmesuguse taustaga inimesi: noorsootõtajate projektides ligi pooled ning

³⁰ Toots, A. (toim.) (2017). Noorte kodanikukultuur muutub maailmas. Eesti tulemused IEA Rahvusvahelises Kodanikuhariduse Uuringus (ICCS 2016). Tallinn, Tartu: TLU, HTM.
https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/iccs_2016_eesti_raport_211217_loplik.pdf

³¹ Ümarik, M. (toim.) (2023). NOORTE HÄÄL DEMOKRAATIA KRIISIS: KODANIKUHARIDUSE VÄLJAKUTSED. IEA 2022. aasta rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu (ICCS 2022) Eesti tulemused. Tallinn: Tallinna Ülikool.
<https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2023-11/ICCS%202022%20Eesti%20raport%2028.11.pdf?fbclid=IwAR27LxugTUrvSEz-hUEk0GrPAoQ7LDJTYy97SIRDKjkENPUqTaUsxZh9sk>

³² Käger, M., Kivistik, K., & Tatar, M. (2017). Noorsootõtajate koolitusvajaduse uuring. Tartu: Balti Uuringute Instituut.
<https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Noorsoot%C3%B6%C3%B6tajate-koolitusvajaduse-uuring-2017.pdf>

³³ Noortevaldkonna arengukava 2021–2035. Haridus- ja Teadusministeerium.
<https://valitsus.ee/media/4107/download>

noorte projektides üle 40% osalejatest on (eneseraporteeritud) vähemate võimalustega osalejad. Varem on sotsiaalse kaasatuse kohta Eesti noorsootöös leitud, et tõrjutust ja kiusamist põhjustab just noorte oskamatus neist erinevate noortega käituda ning et mitmekesise osalejaskonnaga noorsootöö tegevused on kaasatumad ja avatumad.³⁴ Asjaolu, et osalejad tajuvad projekte ka väga tähendusriikaste ja nauditavate kogemustena, viitab sellele, et Erasmus+ noorteprogramm pakub noortele ja noorsootöötajatele tähendusrikkaid koos tegutsemise võimalusi endast erineva taustaga inimestega, mis võib aidata vähendada tõrjutust ka teistes noorsootöö keskkondades Eestis, sest noored õpivad neist erineva taustaga noortega koos töötama.

Projektide mõju Eesti noorsootöötajate pädevustele on tähelepanuväärne, kuid seda võivad piirata Eesti noortevaldkonna muud probleemid: noorsootöötajate kehvad töötingimused ja noorsootöö vähene väärtustamine. Kuigi valdav enamus noorsootöötajate projektide osalejatest parandas projektides oma noorsootöö-alaseid pädevusi ning sai oma enesearenguvajadustest teadlikumaks, tuleb silmas pidada, et noorteprogrammide mõju Eesti noortevaldkonna töötajate professionaalsele arengule laiemalt on piiratud noortevaldkonna üldise olukorra tõttu. Käesoleva uuringu andmete põhjal pole võimalik öelda, kui palju noorsootöötajate projektide osalejatest ka tegelikult igapäevaselt noorsootööga tegelevad ning teised noortevaldkonna uuringud viitavad Eesti noorsootöötajate piiratud enesearendusvõimalustele. Nt on varem leitud, et Eesti noortevaldkonna töötajatest on rahvusvaheliste lähetuste võimalused kättesaadavad vaid 22%-le töötajatest ning noorsootöötajatel on valdkonna kesise rahastusega seoses keeruline koolitustel osaleda ka asendustöötajate puudumise tõttu.³⁵

Erasmus+ noorteprogrammil on potentsiaal panustada Eesti noortevaldkonna poliitika arengusse läbi noorsootöötajate võimendamise, kuid selle potentsiaali täielikuks realiseerumiseks võiks projektides käsitletavaid teemasid rohkem siduda ka poliitika (*policy*) tasandiga. Uuringu tulemused viitasid Erasmus+ noorteprogrammi projektide võimendavale mõjule, nt leidis 40,7% noorsootöötajate projektide osalejatest, et seisab enda eest pärast projekti rohkem kui enne. Kuna Eestis ei mõista kõigi piirkondade kohaliku tasandi noortevaldkonna eest vastutajad noortevaldkonna väärtust,³⁶ on noorsootöötajate võime enda

³⁴ Käger, M., Kivistik, K., & Avdonina, K. (2021). Avatud noorsootöö, huvihariduse ja huvitegevuste võimalused noorte, eelkõige tõrjutusriskis noorte, sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks ning vajadused nende võimaluste arendamiseks. Lõpparuanne. Tartu: MTÜ Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/Lopparuanne-sotsiaalne-kaasatus.pdf>

³⁵ Kivistik, K., Käger, M., Pesti, M., Juuse, L., Toomik, K., & Aavik, A.-L. (2023). Eesti noortevaldkonna töötajaskonna töötingimused. Uuringuaruanne. Tartu: MTÜ Balti Uuringute Instituut. DOI: 10.23657/wta2-4a85.

³⁶ *Ibid.*

heaolu ja õiguste eest seista eriti oluline. Samuti on sellises olukorras väärtuslikud ka süsteemi- ja poliitika tasandi teadmised noortevaldkonnast, kuid võrreldes teiste uuringus käsitletud temadega raporteerisid osalejad harvem just poliitika tasandi temade kohta õppimist.